

FEIZ HA BREIZ

C'HOUEVRER 1925

Tud yaouank speredok kemerit perz e kenstrivadegou ar « Bleun-Brug » emban-
net er miz-man.

Bugale, kemerit perz e kenstrivadeg
ar c'hatekiz.

LIBRAIRIE LE GOAZIOU

—: QUIMPER —:

LEOR NEVES

an Oferen hag ar Gousperou

E LATIN HAG E BREZONEG

Gret gant an Aotrou UGUEN, Chaloni a Enor, Renar Kloardi-Bihan Pont-Kroas

NOUVEAU PAROISSIEN LATIN-BRETON

de plus de 900 pages mesurant 150 sur 85

Le plus complet et le seul absolument à jour

Le « LEOR NEVES » a été tiré sur deux papiers différents qu'on peut se procurer en plusieurs reliures.

	ÉDITIONS	
	sur papier fort Epais: 34 ⁷ / ₁₆	sur papier fin Epais: 20 ⁷ / ₁₆
Reliure 62 Percaline, coins arrondis, tranche rouge.....	9 f. » »	12 f. » »
Reliure 63 tranche dorée.....	11 f. » »	15 f. » »
Reliure 66 tranche dorée sur rouge et ornement doré.....	11 f. 50	16 f. » »

Il existe aussi des reliures de luze (23 et 30 fr.), pour cadeaux de première communion et de mariage.

Pour recevoir par poste le « LEOR NEVES », il suffit d'envoyer un mandat-poste à M. LE GOAZIOU, libraire à Quimper, en ajoutant au prix de l'édition choisie le montant du port, 0 fr. 90.

Ti koz L'OLLIEROU

L'HOSTIS & JORDE

SUCESSEURS

18, 27, Rue Louis-Pasteur

—: BREST —:

R. C. 1442

Pa ho pezo eun dra bennak da brena, dalc'hit sonj eo en hon ti e kavoc'h ato ar muia da joaz hag an dessiniou nevesa e mouchouero ha tavancherou brodet

Seiz, mezer, ha danvez a bep seurt.

Dioc'h ar galité an ti-man a werz gwelloc'h-marc'had eget neus forz pehini all.

Eun eskompt a ugent real dre gant a vez roet e marc'hadourez ha dek dre gant d'ar familhou niverus.

Atelier de Carrosserie Mécanique
Sellerie & Peinture

R. C. Brest 2529 —: T.É.L. 25

MAISON

Frédéric Laurent

23, 25, 27, rue de La Tour d'Auvergne - LANDERNEAU

MME VVE LAURENT
successeur

Spécialité de Voitures
légères caoutchoutées

Road-Carts et Trotteuses

Charrettes anglaises
Gardens

ROUES CAOUTCHOUTÉES
tous systèmes

Goulennit,... ha goulennit start

ar Bock Lambé

ROUE AR BOCKOU

ar iac'husa eus an holl evachou
hag ar muia gourc'hemennet.

AU TIGRE ROYAL

FOURRURES et PELLETERIES

37 — Rue de Siam — 37

- BREST - R. C. 38

Grand choix de Fourrures
de toutes provenances

TRANSFORMATIONS

:: REPARATIONS ::

:: PRIX MODÉRÉS ::

Prena a reer es-kreiz, krec'hin lern,
kaerelled-vas, gozed, lapined,
pudasked, hag all... ;
ha paet e vezont priziou mat.

Breiziz, lennit :

La Langue Bretonne en 40
leçons par F. Vallée, 6e édi-
tion, imprimerie Saint-Guil-
laume, Saint-Brieuc, et chez
tous les libraires de la Bre-
tagne. Prix, franco... 3,50

Notennou diwar-benn Istor
ha Sevenadur ar Gelted
koz (Notes sur l'Histoire et
la Civilisation celtique) par
Meven Mordiern et Ab-
herve : 7 volumes avec lexi-
ques, notes, cartes, etc. Chez
R. Le Roux, Saint-Hélory,
Pordic. (Côtes-du-Nord).
Prix, franco... 2,15

Marc'hekadenn Atepomaros
tennet eus Skella Sego
brani, chez R. Le Roux, Por-
dic. Prix, franco... 1 fr.

= GRAINES DE SEMENCE =

Téléph. 33 Landerneau
C. C. postal Nantes 5187

F. HILY

Télégr. Hily-Landerneau
R. C. Brest 1377

16, Quai de Leon — 1 et 3, rue du Commerce

LANDERNEAU

GUIPAVAS PLOUGASTEL-DAOULAS

Concessionnaire de la marque ci-contre

Exigez-la sur toutes graines
vendues en paquets et prin-
cipalement sur betterave,
carotte blanche, rouge,
jaune, Rutabaga, etc, etc.

AU SEMEUR

Marque Déposée

Klenved ar c'henou hag an dent

L. JÉZÉQUEL

Chirurgien-Dentiste

Diplomet eus Skol-Vedisinerez Paris
BREST — 4, passage Saint-Martin, 4. — BREST

A denn an dent hep poan, hag a laka dent war aour,
ha caoutchouc, hervez ar skoueriuo diveza
An appareillou a vez gwarantiset

RESEO A RA :

Beb Lun, e **LESNEVEN**, Hôtel Leroux, eus a 10 h. da 4 h.
Beb Sadorn, e **BRASPARTS**, ti Kerguelen, eus a 8 h. da 11 h.
— e **LOPERHET**, euz a 11 da 12 h.
— e **FAOU**, euz a 2 h da 5 h.
Beb Sul ha beb Iaou, **AR ROCH**, epad an dervez.
An Aotrou Jézéquel a gomz brezoneg.

Téléph. Brest 0-16
La Roche 7

GRAINES

Potagères, Fourragères & de Fleurs

A. HUON

L. AUDREN

Successeur

13, Rue de Siam, 13

BREST

Adresse Télégraphique : AUDREN-GRAINES-BREST

TÉLÉPHONE 5 35 R. C. 49

ARTICLES DE PÊCHE

ET

CORDAGES

AR MEUBL

ar re vraoa,
ar re grenva,
lag ar re gwella marc'iad,
a vez kavet e ti

VICAIRE-LÉVEC

Marc'hadour meubl

105, rue Jean-Jaures

(ar ruz Paris gwechall) BREST

Dioallit mat : n° 103 a lavaran, ha neket euz
ti all eo ! R. C. 6975

Meubl acajou, kraon, ha dero
eus a bep seurt.

Stal vras evit ar meubl e giz Breiz

Gweleou houarn ha kouevr

Gloan, matarasennou, piuv, pal-
ennou, sklaseennou, etc.

Meubl kerez, gwarnisset, great a-rator,
evit an dud diwar ar meubl.

Ulinucine Moreul

Eul louzou anavezet-kaer dre ar vro, hep beza implijet awalc'h c'hoaz evit **ULMINUCINE MOREUL**, an hini eo.

Petra eo 'ta an **Ulinucine**-se ker brudet ? An **Ulinucine** a zo eul louzou graet gant *iodé* ha *phosphates*. An iode a zo evit yac'haat ar goad, evit ober goad nevez ; ar phosphates a zo evit krenvaat.

Gouvezet e deus an Doktor MOREUL kavout ha meska daou danvez nerzuz meurbet ; an « iode » hag ar « fosfor » da ober eul louzaouen dispar evit parea ar glanvourien hep dale.

An **Ulinucine** e c'heller ober ganti mat-tre, e lec'h an eol-moru, ar sirop portal, ar sirop « raifort iodé » ha « iodé ferré » ;

An holl louzeier gwechall-se, a zo eiz pe zek kwech sem-ploc'h eget an **Ulinucine**. Houman a gaver enni pemp santigram « iode organique » dre loidad souben hag er re-all ne gaver tamm ebet, pe ken nebeut a tra, hag en unan nemet daou zantigram.

Peseurt klenvejou a vez paret gant an **Ulinucine** ? Da genta, an doken. — An *doken* zo hano holl klenvejou ar vugaligou, sempladurez, liou fall, kresk re vuhan, gwerbl er c'houzoug, ha divezatoc'h klenvejou an eskern, an droug skevent, an izili kamm.

Ha ma 'z eo an **Ulinucine** eul louzou hep e bar evit ar vugale, kerkoulz all eo evit ar plac'h yaouank oc'h ober he c'hresk hag ar vaouez arru an oad a zaou-ugent bloaz. Diouall a ra ivez diouz ar berr-alan, al langis, ar boan-bouzellou, hag an droug-dargreiz.

Ar SIROP CELTIQUE

Klanvourien dalc'het gant ar paz, kemerit **SIROP CELTIQUE** an AOTROU MOREUL, apotiker bras e Landerne.

Eleveurs.

N'employez que les produits vétérinaires du Docteur MOREUL, qui sont les plus efficaces, les plus estimés et les plus connus.

Kenta bloavez ha tri ugent

N° 2 Miz C'hovevrer 1925.

Feiz ha Breiz

HA KROAZ AR VRETONED

KELAOUENN VIZIEK GANT SKEUDENNOU

Relijion — Istor Breiz — Marvailhou — Gwerziou
ha Soniou — Buhez ar Vro

REDACTION

J.-M. PERROT, Plouguerneau (F^o) | Y. LE MOAL, Coadout, p^r Guingamp

ADMINISTRATION
du **FEIZ HA BREIZ** :
FR. GEORGELIN,
Brest — 4, rue du Château — Brest
c/c 44-40 RENNES

ADMINISTRATION
du *Bleun-Brug* et de l'*Emgleo Sant Ildut*
YV. DREZEN,
BREST — 4, rue du Château — BREST
c/c 6234 RENNES

ABONNEMENTS INDIVIDUELS
• FEIZ HA BREIZ • et • KORN-BOUD •
Bretagne 8 f. l'an
France 9 f. l'an
Etranger 10 f. l'an
Abonnements collectifs
Feiz ha Breiz (seul)
(à partir de 5 exempl.) . . . 5 f. l'an

PUBLICITE
*Toutes les insertions sont faites
à l'année*
Une page entière 300 fr.
Une demi-page 175 fr.
Un quart de page 100 fr.

TAOLENN AR MIZ. — Kenstrivadegoù ar Bleun-Brug. — Pempvet kenstrivadeg ar C'hardinal Dubourg, L. AR GOFF. — Penaos e teskas Fanchig Wegan ar vicher pôtr yaonank, BREIZADIK. — Gwall nozvez, J. — Etre daou, D. N. D. — O va Breiz, sav ! Y. K. — Mikael Marlon, G. P. — Labouriou ar merc'hed wardro an ti, TINTIN ANNA. — Buhez Jenovefa a Vraban. — Divinadennou.

SULIOU HA GOULIOU MIZ C'HOUEVRER

- 1 a viz C'hovevrer. — IVe sul goude ar Rouanez. An ofe-
renn p. 248, e levr an A. Uguen.
Gousperou ar Chandelour, p. 650.
- 2 a viz C'hovevrer. — I. V. ar Chandelour, p. 651.
- 8 a viz C'hovevrer. — Sul ar Septuagesim, p. 257.
- 15 a viz C'hovevrer. — Sul ar Sexagesim, p. 262.
- 22 a viz C'hovevrer. — Sul an Ened, p. 268.
- 25 a viz C'hovevrer. — Merc'her al Iudu, p. 273.

Gouelioù Bleun-Brug Gwengamp

9 ha 10 a viz Gwengolo 1925

KENSTRIVADEGOU

I. — **KOMZ-PLEN. (Prose).** Klevet ho peus, — ma n'ho peus ket gwelet, — penaos edo an traou war ar mēz epad ar brezel bras; ar gwazed galvet da zifenn ar vro; ne jome er gêr nemed ar merc'hed, ar vugale, ar re goz.

Grit, e 2 pe 3 bajenn, eun daolenn eus doare Breiz war ar mēz, epad ar brezel. Diskouezit ar merc'hed, ar re goz, ar vugale, o labourat an douar. Poan a zo bet, met al labour n'eo ket chomet da ober.

II. — **BARZONIEZ.** — Sevel eur rimadell farsus, da zispenn eur c'hiz fall bennak a wellit oc'h en em zila en-dro d'oc'h.

III. — **KENSTRIVADEG AN AOTROU ROUDOT. (Enklask war yez ar vro).**

Abaoc pegoulz, perak, penos? — Aberz piou ha petra, eman ar brezoneg o koll tachenn en ho parrez?

Penaos diarbenn an droug euzus-ze? —
IV. — **KENSTRIVADEG ARZUR DE LA BORDERIE.** — Grit eun daolenn eus an amzer ma veve Breiz en lie frankiz (460-1491); —

Amzer ar Rouaned (460-938); —
Amzer an Duked (938-1491).
V. — **DISPLEGADEG.** — Ar pezh a vo da zisplega er bloaz-man eo « Dihunomp », a gaver moulet aman warlerc'h.

VI. — **LENNADEG VREZONEG.** — Evit bugale etre 12 ha 15 vloaz. — Barnet e vezint war eur pennad bennak a lennint e « Feiz ha Breiz » pe « Arvorig ».

VII. — **KENSTRIVADEG AR BREZEGEREZ (Concours d'éloquence).** Ce concours inauguré en 1921, avec succès, comporte trois prix: un premier de 200 fr., donné par le **Feiz ha Breiz**, un second de 150 fr. et un troisième de 100 fr.
Le jury d'éloquence sera présidé, comme toujours, par **M. E. Ernault**, chevalier de la Légion d'honneur, professeur à la Faculté de Poitiers et président de la **Breuzier-Veur ar Brezoneg**.

Le Concours d'éloquence est ouvert à tous les jeunes Bretons de 17 à 25 ans, sans distinction, quel que soit le dialecte dont ils se servent. En l'honneur du 60e anniversaire du **Feiz ha Breiz** et du 20e anniversaire du **Bleun-Brug** nous dérogeons à l'usage établi, et nous permettons à tous les anciens lauréats de participer à l'épreuve de cette année. Ce concours comprend une épreuve écrite et une épreuve orale, sur le sujet suivant qui est imposé à tous.

— Displegit evel ma wellit, doare ar vuhez en ho parrez, d'ar zui ha war ar pemdez; gant petra e kemer an dud ar muiad preder breman, e ker ha war ar mēz; pe seurt yad ha pe seurt droug a gavit e doare-beva ho kenvroiz.

Les dix concurrents dont les épreuves écrites obtiennent les meilleures notes peuvent seuls prendre part à l'épreuve orale.

Les dix concurrents admis à participer à l'épreuve orale devront se présenter devant les membres du Jury, à Guingamp, le 10 septembre prochain et recevront à cet effet une indemnité de déplacement de 20 francs.

VIII. — **KENSTRIVADEG J. P. CALLOC'H :** Priz a 500 lur evit ar c'haera pezh-c'hoari, evel warlene; sellit ouz « Feiz ha Breiz » Genver 1922.

IX. — **KENSTRIVADEG AR C'HAN** a vo embannet er miz a zeu.

Dr L. DUJARDIN,
Rener ar « **Bleun-Brug** ».

Lennit mat. — Holl skridou ar peder genstrivadeg kenta ha re ar **zeizvet** hag an **eizvet** a ranko beza digouezet a-benn Hanter-Eost da zivezata gant M. le Dr Dujardin, président du « **Bleun-Brug** », Saint-Renan (Finistère).

DIHUNOMP !

Hirio, tudhentil a Vro-C'hall
A c'hoarz ouz hor gwiskamanchou
Hag, allas! meur a Vreizad dall
A goll ar penn ouz o selaou,
Hag a daol chupenn o zadou.

An Ankou digor e askel
A glask an tu da skei warnomp;
'Man ar Giziou koz o vervel...
Dihunomp, pôtred, dihunomp!

Hirio, tudhentil a Vro-C'hall
Hon flastr gant o lezennou kri,
Gwerzel o c'halonou d'ar fall
Kas o deus ouz hon traou kaer-ni;
En o eneb ne zav hini.

An Ankou digor e askel
A glask an tu da skei warnomp
'Man ar Frankizioù o vervel,
Dihunomp, pôtred, dihunomp!

Hirio, tudhentil a Vro-C'hall
A venn gwaskan an holl draou-ze,
O veza m'o deus grêt gwechall
Enor Breiz hag he nerz ive;
Ha ni 'bleg evel bugale.

An Ankou digor e askel
A glask an tu da skei warnomp
'Man hor Mamm vroig o vervel...
Dihunomp, pôtred, dihunomp!

J. P. Calloc'h.

Hirio, tudhentil a Vro-C'hall
Gant eur c'horvad droug a lavar:
« Komzit galleg 'vel ar re-all! »
Ha kaout a rēr war hon douar
Tud hag a zilez o lavar.

An Ankou digor e askel
A glask an tu da skei warnomp,
'Man Yez hon Tadou o vervel
Dihunomp, pôtred, dihunomp!

Hirio, tudhentil a Vro-C'hall
En o shridoù 'verk evellen:
« N'es eus na Doue na bed-all! »
Ha lod, o klevet o stultenn,
A vev, difeiz ha dibedenn.

An ankou digor e askel
A glask an tud da skei warnomp;
'Man ar Feiz kristen o vervel;
Dihunomp, pôtred, dihunomp!

Pempvet kenstrivadeg ar C'hardinal Dubourg

Diwarbenn an traou a ranker kredi

KENTA GOULENN

Per Glabouser a zo o tont eus ar foar. Heol bero a ra c'hoaz war an hent-hou-bras hag ar c'helien a c'hoari. Broudet ganto, marc'h Per a zo en dihabaskder, setu ma 'z eo eonennet holl. Ha Per en em laka da damall da Zoue, n'edo ket e skiant vat gantan pa grouas hevelep loened, mat hepken d'ober droug.

Ac'hano e kemer tro da lavaret e 'z a fall-fall an traou er bed-man. Sklear eo ma 'n dije bet An Aotrou Doue an drederenn eus ar skiant en deus hen, Per Glabouser, ar bed a vije bet grêt dresoc'h eged an dra-se, — ha ne vije ket gwelet a dud fallakr o frita plijadur war billig an eürusted, — ha ne vije ket gwelet a vrezellou etre ar boblou, na pôtrede yaouank kaër ha direbech falc'het dious klaz er brezellou-se kouls hag al lampouned a zo a re war an douar, etc.

Eun toullad genaouerien a zo oc'h ober hent gantan, ha dare int da lounka komzou Per evel krampoez lardet, pa en em laka Yann Pennkalet da enebi outan — da zifenn Providans an Aotrou Doue — da ziskoues petra 'zo penn abeg ne ya ket ar bed atao war eün — da zislavaret hini hag hini kaoziou Per.

Grit an diviz etrezo (pe ma kirit lakit pep hini da gôzeal d'e dro). 40 p. da c'hounit.

EIL GOULENN

Da zeiz ar zabbat araok ar zul Fask, er bloavez 33, ar zoudard Lonjin a skriv d'eur mignoun eus a Roum da lavaret d'ezan ar pezh en deus gwelet ha klevet en derc'hent war menez Kalvar, e kichen Jerusalem.

Grit al lizer-se, 20 p.

Diwarbenn an traou da ober

TREDE GOULENN

Thivizio Landouar a zo trafikker kezeg. Eur marc'h en deus gwerzet 4.000 lur da Zesny Pagan. Nemet ar marc'h a oa tik ha Thivizio en deus gwerzet anezan evit mat. Ar perc'hen nevez a fell d'ezan digas ar marc'h en dro.

— Mat eo! eme Dhivizio. Set 'aman an daou vil lur ez peus roet d'in evit ar marc'h.

— Pevar mil lur am eus diyalc'het, eme Zesny, pevar mil lur a fell d'in kaout.

An affer a ya dirak ar barnier. Eno hep na ve galvet d'hen ober, Thivizio a dou n'en deus bet nemet daou vil lur.

Kondaonet eo goulskoude hag o tont eus al lez-varn e pec'h goasoc'h eget seiz diaoul hag e tou terri e zivesker ouz Sezny Pagan. Dont a ra d'en em zonzal ez afe mar-teze d'ar galeou, ma rafe kement all, hag e chom hep seveni e le.

Klevet a ra eman ar c'houarnamand o vont da werza leve ar Zant en e barrez. Hag hen d'ar werzidigez, hep goulenn aotre den ebet, gand ar zonz da brena al leve-ze, hag e gwirionez prena a ra anezo an hanter eus ar pezh a dalvezont rak ne voe kavet den all ebet da deuler warnan.

Distro d'ar gear, fouge ennan, ne ehan d'en em bompadi diwar e daol kaër. E vab kosa a gred goulskoude lavaret d'e dad n'en deus ket grêt mat. Thivizio a ya en egar hag a ro eur zaëad vazadou d'ar marmouze-ze a gred kemeret abeg en e dad.

A enep pe seurt gourc'hemennou ha penaos en deus pec'het Thivizio? 30 p.

PEVARE GOULENN

Klet Poulc'han a zo mear e Poul-raniked.

Arôk mont d'ar vorc'h e lavar da C'haïd, e bried, eman en e zonz kinnig d'e guzulierien ti-kear ober redadeg ha c'hoariou da zeiz pardon ar barrez, evel ma vez grêt er parrezioù diwar dro.

— Pera? mil boulc'huik! a lavar Gaït. Hag ec'h en em laka da ober d'he fried eur brezegenn evel ma n'en deuz morse klevet na gant persoun na gant kure. Gaït a ziskouez d'ezan ne dlefe ket beza grêt hevelep gouelioù laik da zul, ha pa ve pardon ha pa ne ve ket. Ar framasoned a zo o pouza d'ober anezo evit laërez e zevez-sul digant Doue. Er vro-man ez eont war o fouezig gand aoun da spounta an dud. Krignat a reont goulskoude a nebeudou an deiz-sul, ha, kement e c'hoariont dre guz, m'o deus lakêt ar veared katolik da labourat evito.

Evit Gaït ar gouelioù laik-se a dlefe beza laket da zeiz pemdez, ha neuze ar re o deus c'hoant da gemeret o flijadur, her c'hemerfe diwar goust o amzer o-unan, n'eo ket diwar goust amzer an Aotrou Doue, ha ne ve nemet leal.

Lakit emaoch e lec'h Gaït o prezeg d'he fried, penaos e lavarfec'h e stal da Glet Poulc'han? 20 p.

Diwarbenn an traou a ro sikour d'eomp d-en em zantifia

PEMPVET GOULENN

Tud-zo hag a lavar, pa vezont bet o kovez: « N'ouzoun ket pegcit am eus ranket dale e kichen an dribunal da c'hortoz va zro. »

Ha ne faziont ket an dud-se o komz eus an « dribunal » pe al lesvarn?

Ha, ma ne faziont ket, piou eo ar barner? Piou eo ar hini a zo tamallet? Piou a zo test en e eneb?

Ha ne c'heller ket dre eno diskouez eo red d'an hini, en deus c'hoant da veza pardounet, kovez da vihana e holl bec'hejou marvel? 30 p.

C'HOUECHVET GOULENN

— Buan-buan, moereb Anna! Deuit prim du-man; eme Baulina Lestudy o tiroll e ti Anna Kerrien.

— Petra 'zo ta Paulina?

— Tin a zu-man, 'm eus aoun, ne danvo mui ar chist: toc'hor eo!

— Chè!

— Ya, an dersienn vras 'zo gantan. Ar beleg a zo galvet. Moarvat Tin a vezo nouennet touchantik. N'ouzoun ket e pelec'h ema ma fenn; ne gavan netra; n'ouzoun ket zoken petra 'zo red da bourchas. Moereb Anna, bezit eta ar vadelez da zont du-man da renka an traou ha da zigas-ganeoc'h kement a zo da gaout evit an nouenn, hag abenn ma teuo an Aotrou Doue ive, ma c'hell Tin kommunia en abardaez-man.

Petra ranko ar voereb Anna kas ganti ha penaos e kempennno an traou e ti Baulina Lestudy? 20 p.

KANT LEVR, nevez flamm, a zo kinniget gant **Felz ha Breiz** d'ar gwella labouriou ha levr an hini a c'hounezo ar priz kenta a dalvezo 30 lur.

Ar vugale, azalek 11 vloaz betek 16 vloaz, a c'hell labourat evid ar genstrivadeg-man.

Lakat skler, e penn pep labour, an adres penn-da-benn, da lavaret eo al lez-ano, an ano, ar geriadenn, ar barrez hag ar bureo-post; lakit ouspenn hoc'h oad hag ar skol a heuliit, ma heuliit eur skol bennak.

Digasit ho labouriou kerkent ha ma vezint graet; ar re zivezata a die en em gaout a-benn an deiz kenta a viz mae. Va adres eo: **M. l'abbé Le Goff, aumônier de l'école libre de Lesneven.**

L. AR GOFF.

Penôs e teskas Fanchig Wegan
ar vicher pôtr yaouank

Evellen ec'h aruas gant Fanchig Wegan, deiz pardon Sant Herbot ha, mar doa gwir eno, eo ken gwir all aman.

Goude ar gousperou, ar merc'hed yaouank a yeas, evel kustum, da azeza war ar girzier, endro d'ar chapel, da c'hedal ma teuje Yann Gouer, gant eur zalud dereat, da bedi anezo da vont d'ober eun tammig tro. Perak ez eont, emedoc'h, ar merc'hedigou, da azeza evelse war ar c'hleuziou? Evit gel-lout gwelet pelloc'h, m'arvat, ha gouzout hag hen e vez e Yannig war an dachenn. Ar bôtred yaouank ivez a zo aesoc'h d'ezo ober o dibab, pa'vez evelse arenket mat ar... varc'hadourez; 'n eun töl-lagad, ec'h ouzont p'eman Janedig eno pe n'eman ket.

Fanchig Wegan a oa nevez et da bôttr yaouank: ne oa ket eur miz c'hoaz m'en doa bet ar skourjez digant e dad ha ma oa bet laket da bôttr harnez. Kement ha lavaret eo ne oa ket gwall ampart war an hini e oa e souj staga ganti en deiz-man.

N'em denna a reas, gant daou pe dri gamarad, da eva eur chopinad en eun deltenn stignet e harz eur wezenn gistin, dem-dost d'ar c'hleuz marellet ar stanka gant bleuniou ar yaouankiz. Ac'hano e welje ar bôtred o tont beb eil, d'ober o lez hag o goulennoù, hag e teskje e berr amzer penôs en em gemer evit tostât ouz Janedig ha bezan digemeret mat.

Hogen, Fanchig a chomas pell da zellet. Eur chopinad a yeas gantan hag eun all, ha daou c'hoaz, ha bepred ne gave ket e du da zavel en e zav ha da dostat ouz ar c'hleuz strallhus. Ken lies a lagad a bare ac'hano war an dachenn! Biken n'hellje gouzav kemend-all a zellou o koueza warnezan. Hag ar c'hôziou eta! — « Sell! n'eo ket hennez eo pôtrig Gwegan! Gwel anezan pegen abof eo! Oh! ar pôtrig paour! Krogit unan bennak en e zorn, en han' Doue! Koll a ra e zaoulagad! »

Ha Fanchig a c'houlenne eur chopinad all evit beuzi e abofder.

Gouzout a rit, avat, petra a c'hoarvezas? E tec'has an holl bleuniou a bep liou a steredenne war ar girzier, endro da chapel Sant-Herbot, kutuilhet, hini ha hini, gant dorn pôtrig yaouank ha ne oant ket ken spontik ha Fanchig... Pa ne chomas nemet peder pe bemp, heman a renkas ober diouz mont pe chom. Mont a reas hag e dog en e zorn, e pedas eur verc'hig bleo du-pod, melkoniet kaer he lagad, da vonet gantan d'ober eun dro vale. Houman a laouenaa raktal ha ne c'hedas ket bezan pedet eun eil gwech. Diskenn a reas en eul lamm diwar ar c'hleuz hag e kinnigas, kenta tra, he disklavier da Fanchig da zougen. Fanchig a grogas emman gant

muioe'h c'hoaz a stad, a dra zur, eget ne reas er skourjez pôtr-harneiz en deiz ma voe kinniget d'ezan gant e dad. Starda reas eur penn anezan dindan e vrec'h, ar penn all o stoka ouz érienn e dog voulouzet, ha setu hen hag o kemer renk etouez ar re all ha da « gudenni », evel ma vez lavaret.

Neuze e kredas ober ouz e Janedig eur zellig a-gostez. Fichet kaer e oa; eun tartan ruz-moug, gant brouderez seiz, hag eur vroz voulouzenmet, gant tri renkad voulouzennou; ar pez a dalveze da lavaret he doa ar vere'h yaouank teir gwech mil lur leve. Kalon Fanchig a dridas en e greiz o sonjal e oa kouezet brao evit e d'ol kenta... M'oarvat, eur ger bennak a oa dioutan lavaret ive d'e zousig ? Chileo a reas eur pennadig o klask klevet pesort kaoz a oa gant ar re-all, met daoust d'e skouarn da vezan tano, ne voe ket evit tapout ger ebet eus ar pez a lavare pôtrez ha merc'hed yaouank o kuzulikat endro d'ezan. Red, koulskoude, ranna eur ger bennak; anez e kredje gant e « zousig » e oa kouezet gant eur pôtr hanter-vut. — Brao an amzer hirio! emezan, goustadik! — Brao kenan! emezi. — Pell ac'haleh e chomit? emezan. — Diou leo bennak! emezi. — Hent treuz ho peus da vonet d'ar gêr? — Tost d'eul leo, a-dreuz girzier ha brouskoajou...

Arabad d'in displega hiroc'h kêzeadenn Fanchig ha Loeiza, — he hano e oa, — rak war an tòn-ze e padas penn-da-benn. Fanchig a roas da c'houzout d'ez eun doa daou vreur ha teir c'hoar; hi a oa penherez o chom gant he mamm e Kernebeudig. Ar pôtr ne glaskas ket gouzout diganti ped karr houarnet a oa « war gornig leur he zad »; he zeir renkad voulouzennou, he zartan bras seiz a ziskoueze sklêr hag anat e oa eur benherez a-zoare. Pa doe grêt diou pe deir zro ha kringnet eun nebeut madigou, Fanchig a lavaras, en eur zellet ouz kuz-heol: — « Ma plij d'eo'h, me yelo d'ho kas d'ar gêr? » Ar benherez ne lavaras ket ya raktal. Setu int, da vihana, war hent Kernebeudig. — Gwir e oa kaoz ar plac'hig; henchou treuz, girzier, brouskoajou da dreuzi; red eo m'he doa Loeiza Kernebeudig kalz a zevosion d'an aotrou Sant Herbot, benn ma teue, dre seurt henchou, da c'houlen digantan he mennad.

Eun dro bennak e lavaras d'he c'honsort: « Arru omp! » Eun ti bras glas a skede e brenestrou dirazo, ouz goulou kuz-heol, ha Fanchig a c'houezas e galgn gant al lore'h, o sonjal pelec'h ee'h ae da vezan digemeret hag e teuas an dour en e c'henou o sonjal pesort koan en divije da zibri. — « C'houez vat a zo! » emezan, ha gwell a ze, rak naon du am eus! »

Sell 'ta! Tremenet Loeiza dirak an ti glas! Peiloe'hik, eur foukenn harp ouz eun torr-kleuz, siminal koad d'ez, o tivogedi dindan bodou eun ivinenn, Loeiza a zigor an nor ha, ker-kent, eur vouez a-ziabarz:

— N'eo ket re abred! Pell zo a-walc'h, emañ bet o klask an dilhad-ze da gas d'ar gêr!

— Tavit 'ta! mamm, eme Loeiza, goustadik; eur pôtr yaouank 'zo aze ouz toull an nor!

Ya 'vat, chomet oa Fanchig bamet ouz toull an nor, o klask gouzout petra da zonjal. — Kas an dilhad-ze d'ar gêr? Neuze 'ta, eviti da vezan penherez, Loeiza Kernebeudig n'he deus ket, zoken, he dilhad d'ez hec'h unan?! N'eo ket souezus e oa chomet e dilec'h war ar c'hleuz, du-hont, e kichen chapell Sant-Herbot? Petra reio hen? Monet kuit? — Met ar vamm a zo ouz an treujou: « Deuit en ti, pôtr yaouank; nevez skubet eo! Ne zaotroc'h ket ho potou! Koan a vo bremaik, pa vo bet hou-man o c'horio hi... Kouezet eo e veud en e zorn gant Fanchig. Soubenn al leaz gavr, en eur foukenn valan, setu 'ta dre betra e tigor e vuhez pôtr yaouank! Ah! dramped e vo! Gwasoc'h eget pa en dije diskaret e garr, en deiz ma voe laket da charretour!

Monet a ra en ti, betek pan eo tapet, poulzet ive gant ar c'hoant dibri eun dra bennak. — Azevit er c'hougn; pôtr yaouank; breman souden e vo prest koan!

Loeiza a zo o c'horio hi aze, e korn al lochenn; an hini goz, gant he c'hrabanou du ha kromm, a zrailh krampouez louedet er skudellou. Fanchig mezek, ne rann ger, pleget e benn e-tal an tan.

— Eur banne soubenn vat! eme an hini goz, p'eo bervet leaz ar bi. Breman, n'eus ken nemet eun dra d'ober; gouzout piou en de ar skudellad vrasa. An hini a lammo ar pella ertoéz, dreist d'an treujou, da hennez e vo! D'eo'h da lammet da gentan, pôtr yaouank!

Fanchig a reas eur zell ouz ar skudellad soubenn domm hag eun all ouz Loeiza. Ar zoubenn, da vihana, ne oa ket hini tromplus.

— Ne vo ket start d'in, a zonjas, gounit ar skudellad vrasan! — Koulskoude e tennas e chupenn evit gellout lammat peiloe'h. Eun t'ol lusk ha setu hen da greiz an hent... Rraou!... Kerkent serret an nor ha morailhet a-ziabarz, ha c'hoarz ha skrigu gant Loeiza hag he mamm. Koustout a ra kêr deski ar vieher pôtr yaouank!

Fanchig ne gredas ket lakat reveulzi e Kernebeudig. N'en doa ken, neuze, nemet mont d'ar gêr heb e goan hag e chupenn.

An noz a oa deut hag ar pôtr a renke dizrei war e giz da Zant-Herbot evit tapout hent ar gêr.

Breizadig.

(Ar pennad diveza er miz a zeu).

GWALL NOZVEZ !

Da bardaez ar pelgeut, an Aotrou hag an Introun n'oant ket chomet da veilha e korn an oaled, en eur domma o izili skornet ouz tanflamm eteo Nedeleg: aet oant d'o gwele d'ar mare ma sav ar yer d'o glud, kalz abretoc'h eget kustum. Eno, sanket doun er c'holc'hedad plunv, chouchet mat dindan al linsel wenn dantelezet hag ar palennou gloan fetis, hor ministr bras Herriot a c'hor-toze ar c'housked.

War e veno, gounezet brao en devoa adarre eun tam-mig diskwiz, goude eun derveziad labour evel an hini en devoa peurachuet, ha, dre ze, fizians en devoa da c'hel-lout buan en em rei, daoust d'an tregas a gave e penn ar c'houarnamant, d'an tamallou a zastume war e ano, d'ar gounnar a zave en e eneb.

Hogen, kaer en devoa gedal, war e zaoulagad kloz, ar c'housked ne deue ket; ha kaer en devoa en em lakat di-zoursi, ar sonjou ne gwitaent ket e spered. Ha pebez sonjou! Sonjou trist o vont hag o tont, oc'h en em vunta hag oc'h en em dourta an eil eben. Sonjou du-pod o tansal, mesk ha mesk gand ar sonjou gris-tenval! Eur bern traou kudennou rouestlet, afferiou divalo, a zirede hep paouez da zieza hon den. Siouas! muzul an dichans n'oa ket c'hoaz barr awalc'h evelse, ha setu d'e dro sac'h ar boued o c'hoari da fall hag o vouzat.

« Asa 'ta! a zonjas Herriot, pebez pouez war va stomog! Eur stomog yac'h, evel va hini me, n'eo ket kouls- »
» koude eun tamm stomog dimezell! Souezusa tra! Gand »
» an aered a bep ment a roer d'in ken alies da lonka, ne »
» c'houzanvan morse an distera poan, hag, hirio, setu me »
» distreset net, marteze war zigarez m'em eus debret »
» d'am c'hoan eur bastellad kig leue roset? Kerniel an »
» diaoul! Emichans yun ha vijil an Iliz n'int ket graet »
» diouz va seurt-me! Sorc'hennou diskiant eo ar re ze, »
» goest da blijout d'ar sperejou bihan ha va hini, digor, »
» c'halloud-krenn war sperejou ker bras ha va hini, digor, »
» ledan ha diere evel ma 'z eo! D'eur stomog vat, n'eo »
» ket falloc'h ar c'hig hirio eget eun dervez all... Ha kouls- »
» koude, ne fazian ket! Nann, rak ne c'hellan mui fazia! »
» Ni 'oar vat, ar gatoliked daonet-se eo a zo penn abeg »
» eus an drubuilh man. Ya! ya! i o-unan, gand o c'har- »
» dinaled, o eskibien, o beleien, o leanezed! Ha ne ve ket »
» eur c'hoz manac'h bennak en dije hirio strobinellet »
» ac'hanon, taolet warnon eun arouez a valloz?... Klev! »
» emaint holl o sini ar c'hleier: eur zon-galv eo! Kleier »
» ar brezel eo! Sell! sell 'ta. Pebez arme diniver o tont »
» da zailha warnon o klask diskar va Republik!..... »

Hag ar sonjou a droe, a zaoulamme, a zanse, bern war vern... « Petra nevez e Bro-Zaoz? Va mignon koz taolet d'an traon? Pa seurt froudenn a zo eta e penn ar Zaozon ze?... »

Hogen, gand ar skwizder, malvennou an Aotrou a deue da veza pounneroc'h. Ha setu hor ministr o tiskenn e puns ar c'housked. Noz eo! noz tenval!... Met, asa 'ta! n'eo ket sioul tamm ebet an nozvez. Eun trouz a zo, hag eun tompi, hag eur jolori! Peadra da vouzara re vut pe da zihuna re varo! Brasoc'h trouz ne glever ket en ifern pa vez an diaoulou e kounnar oc'h egari ouz o mestr!... Strakadeg daouarn a zo, ha founnus, ha padus! Youc'hadennou a zo ivez, ha niverus ha skiltrus! « Buhez hrr d'hor mestr! » Biskoaz den ne voe en e vuhez ker brudet ha ker meulet. A vec'h eur zutadenn bennak...

En eun taol, an toullad meuleurienn hag an dornad suterienn o devoa tec'het: aet oant kwit evel m'oant deuet... Kampr an deputeed he unan he devoa teuzet. Klozet gantan e brezegenn, Herriot, an den helavar, kountant bras eus e daol evel bepred, a laoske e levenez da nijal: « Pe- » bez den a zo ac'hanon! Pa varvin, ne vezo ket dister » ar c'holl evid ar Frans hag ar bed a bez! »

Breman edo hen, e-unan-penn, e kreiz ar ziuulded, kloz ha mut e ziuu vuzell. An dristidigez a veuze e galon. An hunvreou a grigne e spered. Hunvreou fall, hunvreou c'houero! Evelse e c'hoarvez peurvuia gand ar glabouser pa rank dastum e strakerez!... Gwelet a reas dirazan eur vri divent, eur gomezenn hrr ha ledan, hep kae na kleuz, hep yeotenn nag edenn, met enni aman hag ahont toullou spontus, ha warni gwez diskaret, dismantret ha pulluc'het. Eun dachenn brezel, unan da ober aon hag euz... « Asa 'ta! oc'h ober petra an diaoul, emañ me » dre aman, a zonje ar ministr. »

Ha prestik, e galon gwasket etre skilfou begok ar spont o kregi ennan; e spered dianket diwar e zonzou pemdez-ziek. Herriot, er maez anezan e unan, a youc'he: « Chau- » temps? Chautemps? e pe lec'h e chomes? O! n'am » dilez ket er vro c'houez-man. Te, ar brezelour-meur, » te a anavez an traou man gwelloc'h egedon-me. Den » a galon, deus da gennerzi da gamalad koz! Chautemps? » Chautemps?... » Respont ebet: na ger, nag grik. Hag Herriot, pouzet war araog daoust d'ezan, e valee hep gouzout na da be lec'h na perak e kerze. Poan ha skwizder en devoa, eur bec'h pri stag ouz e voutou. War an douar glep, eur rinkladenn a reas ha setu e droad distreset: « Ai! Ai! emezan... »

— « Petra zo 'ta, va c'halonig, a c'houlennas an intron, » e wreg, dihunet gand eur griadenn glemmus..

— « Han? Ne d'eo netra, netra... Ar c'hig rost, m'oarvat, » eo a zo adarre o waska ac'hanon. Pebez merzerenti,

» maouez paour! Dre jans, te a jomo ganien bepred evit
» va frealzi!...

— » Ya sur! evit ranna ganez, va labousig koant, ar
» boan hag al levez, a lavaras an durzunell. N'eus
» forz! En dro-man, n'ho peus d'en em gemeret nemet
» ouzoc'h hoc'h unan. Perak kousket atao, evel ma rit,
» war an tu kleiz? Eur voazamant fall ho peus aze!... »

A benn eur mare, ar c'housed a zirroas, ha gantan
adarre an hunvreou. Eun eilvet gwech, hor ministr a oa
e unan, kollet e kreiz an dachenn skrijus, d'an abardaez.
Brumenn a goueze. Eur c'hlizenn skanv, met padus, ha
teo, teo! Ganti, an noz a goueze war an douar. En drem-
wel, netra! Ar baleer-nouz en em zante evel klozet en eur
prizon, graet he mogerious gant glao, mogidell ha tenva-
lijenn. O! ma c'hellje da vihana demwelet du-hont er
pellder, ha pa ne vije nemet eur c'hoz ostaleri, ar falla
hini, unan dizoare, unan flerius zoken, unan o koueza
en he foull, met goest c'hoaz da c'houdori eur pennad
gant he lastez toenn o prenvedi war dammou moger dis-
trantel. Awalc'h hepken evit terri nerz ar beradenrou
glao! N'eus forz petra, an distera lochenig soul, leun he
diabarz a spenn hag a loened lous, n'eus forz petra a vije
gwelloc'h eget prizon ar vogidell... Evel eur bern deliou
hejet gant eur sourrad avel, hon Aotrou a grene; hag e
zent gant ar spont a strake. Da vihana mar gellje lavaret
eur gerig, disteurel eur youc'hadenn. Nann! e vuzellou,
prennet, a oa mut. E ziskouarn, deuet a daol da veza
bouzar, ne glevent nag an dent o strakal nag ar galon o
lammet. Pebez darvoud! Mut ar prezegeer dispar! Hag en
dro d'ezan sioulded ar re vut, sioulded ar maro! Hor
ministr bras, en e strafuilh, en dije roet, a galon vat, holl
denzoriou e vro evit klevet an distera trouz, trouz ar
vuhez: eur gweskle o koagal, eun touseg o krial, eur
gaouenn o lenva, eun delienn o koueza. Siouaz! netra,
netra... En eur vale, e droad a stokas ouz eun dra. Hag
hen soubla e gorf, astenn e vrec'h ha krabanata an douar.
Klask ha kaout a reas, hag e tornatas... petra? eun as-
korn seac'h, askorn eun den maro.

« Allaz! emezan, e park an emgann eo emañ adarre
» evit doare! Doue ra viro na stokfen beg va boutou
» ouz eur vloed-kanol bennak. Tra gaer anezo a dle beza
» c'hoaz dre aman, hag e tarzint pa vezo sonjet an ne-
» beuta. Gwall inkinou an traou-ze! N'eus ket da c'hoari
» ganto!... »

Edo gant e zonzou, pa reas eur skrijadenn: eun dorn
pounner a boueze war e skoaz. Dirazan, evel eur peul,
eur brezelour a oa plantet, gantan eur wiskamant pri
kentoc'h eget dilhad glaz. Eur c'horf hurr a zen, treut
evel skoul, beuzet en eur vantell re ledan ha toull-didoull.
En e zrenn, goloet a wad ha kailharet a loustoni, daou

» lagad bras, glaz wenn, glac'haret ha trist, diou lenn beu-
» zet enno hag ar fizians hag al levez... Daoust d'an den-
» valijenn, Herriot o gwelas, hag e vennas krena gant an
» dersienn ha koueza gant ar spont.

« Allo! eme ar zoudard, lak buhan da strakerez en
» dro, ha komz difazi! »

O burzud! Teod ar ministr a oa distagellet en e c'he-
» nou, hag e c'houlennas:

— « Ac'hanta, soudard, pe seurt sonj a zo en da spered
» evit beza, ken diwezat all, o pourmen ar maeziou? Eus
» a belec'h e teues? »

— » Eus a Baris.

— » Ha pe hano ac'h eus?

— » Her gouzout a ri, hep dale pell!

— » Feiz! va mignon mat, na c'h eus ket kalz doare eun
» den eürus.

— » Ne gaves ket?

— » Nann, sur! Ha souezet oun e vijes ken...

— » N'eus ket a dro, koulskoude, da veza mantret: va
» buhez n'eo ket bet atao eun ebat: graet em eus ar
» brezel, me!

— » Ar brezel? Eur pezh kaer! Selaou! Me 'm eus
» kalz gwelloc'h: siellet em eus ar peoc'h... »

Eur c'hoaradenn divent ha skiltrus a droc'has an diviz
war ar ger-ze: tarzet en devoa a zindan an douar, en
eur lakat ar volzenn a bez da grena, ha breman an
hekleo anezan a greske heb ehan, a strake hep paouez,
a dregarne hep termen. Hor ministr bras, er strafuilh, en
devoa kollet ar skiant: henvel oa ouz eur vag distur, tao-
let ha distalet gant ar c'hoummou diroll war eur mor
direiz. Ar zoudard, hen, ne rea van, ne finve tamm: sell
e zaoulagad, o para, a goueze, rust evel hini eur barner,
war an Aotrou; hag e lavaras, pa voe tavet ar c'hoarz:
« Komz a reant a beoc'h ha peoc'h ebet ne oa... » —
« Ha peoc'h ebet ne oa! » a respontas, evel eun hekleo,
moueziou diniver a zindan an douar.

— » Nag a vouezio! eme ar ministr, hardisaet eun
» tammig. Nag a vouezio!

— » Ya! nag a vouezio, a respontas ar zoudard:
» 1.500.000 a zo anezo. N'o anavezet ket? Ar re ze kouls-
» koude eo mouezio an dud az peus lazet!

— » Am eus lazet, me?

— » Ya! te ha da genseurted; gant ho politikerez
» diaoulek, rannet ho poa ar Frans e diou gostezenn,
» bemdez oc'h en em zrailha. Ha setu perak hon enebou-
» rien a zonzas neuze dont da gemeret pep hini e damm.

— » Gevier, an diotachou ze! Biskoaz, n'em eus c'hoan-
» taet lakat va bro a dammou. Atao va youl c'houeka
» a zo bet ober unvaniez ar sperejou hag ar c'halonou.

— » Mat feiz! neuze ez peus en em gemeret fall a-
» walc'h gant da labour. Disc'hrizienet as peus ar feiz,
» gwella ma c'helles, eus kalon ar Fransizien hag hadet
» az peus e pep lec'h greun ar vreinadurez. Petra zo
» c'hoarvezet? Ar Boched o deus lavaret: « Allo! setu deuet
» ar mare. Ar Frans, dinerzet, ne c'hello mui harpa
» ouzomp war an dachenn. Bec'h d'ez! » Fazia o deus
» graet, bennoz da Zoue! Met evit o sklerijenna, paea
» hon eus graet eur gwall briz, gloazet pe lazet.

— » Gaouiat, an tamallou ze! Eus ar brezel, me a zo
» direbech kaer! Goulennet em eus atao frankiz evit pep
» koustians! Leina am eus graet, ouspenn eur wech, e
» serr al leanezed. Ar gatoliked o unan eo o deus da genta
» klasket trabas...

— » Na petra 'ta! An oan ivez eo a zo bet, m'oavat,
» penn abeg mar deo bet lonket gand ar bleiz. Toull eo
» da zac'h, kanfard, ha re goz da istor... »

Ar c'hoarzedeg skiltrus a grozas adarre a zindan an
douar, a bignas beteg ar ministr, a zailhas warnan, evel
lano ar mor war an aochou. Muzellou kuzet a skourne e
jotou gand o alan sklaset, a c'houeze en e ziskouarn ge-
riou a valloz. Hogen ar zoudard, dizeblant atao, a gen-
dalc'he:

» Ya! politik al lazerez, derc'hel a rez d'ez! hirio c'hoaz
» N'eus nemet pemp pe c'houec'h vloaz abaoe m'eo tre-
» menet ar drailh, hag e roes dor zigor d'ar blezi koun-
» naret, en dra ma tiarbennes ar vesaerien. Gervel a res
» dispac'herien eus ar Rusi, enebourien eus an Almagn,
» hag e kasez da bourmen kannad ar Pab. Den fallakr,
» muntrer da vro, diou wech.

— » Gwir eo! gwir eo! eme ar moueziou, en eur you-
» c'hal malloz.

— » Ha klevet a res o gourdrouzou? Dasprenet o deus
» ar re ze gant priz o gwad, pep tachenn eus an douar-
» man. Ha te, en da fallagriez, te a zo divergont awalc'h
» evit diframma hirio o zi hag o bro digant leanezed ha
» relijiuzed, kablus hepken da veza pedet evidout? Klev
» 'ta! Douar ar re varo a zo douar sakr. Teir gwech mal-
» loz war an nep a gaso diwarnan an dud a galon evit
» sacha warnan dizertourien ha treitourien!

— » Ya! met... hag al lezenn? Va dever d'in me eo la-
» kat an holl zujidi da zouja d'ez!

— » Al lezenn? Te ra forz, sur, anezi. Selaou! O komz
» evel ma res, ne d'out nemet eur fallakr dre zindan.
» Etouez ar re veo, meur a hini a gaver eus ar seurt-se;
» n'eus ket eun unan en hon touez-ni.

» En ho touez d'eoc'h c'houi?

— » Ya! etouez ar re varo, soudarded ar brezel bras.

— » Te zo eta eus spes?

— » Ya! dont a ran eus bro an Anaoun; karget oun
» gant va mignoned d'as tamall ha d'az barn fenoz. A
» vremen kondaonet out e lez-varn ar re varo. Doue mar-
» teze a vir evidout kastizou all; evidomp-ni, ni a stlap
» warnout malloz ha dismegans. Eur gwall zamm evidout,
» n'eo ket 'ta! Met n'eo ket re vras evid eun torfetour
» eveldout! An hini hel lavar d'it eo Zoudard Disano.
» Kenavo!... »

An Aotrou ministr a zihunas, eur c'houezenn sklaset
o perlezenna war e dal. Sklerijenn morlivet ar c'henta
goulou deiz en em zile er gampr. En eul lamm, Herriot a
voe war zav.

« M'eus aon, va mignon, ho peus bet eur gwall nozvez,
» eme an Introun? »

— » Ya! ne 'm eus ket gellet diskwiza; hunvreo dis-
» kiant o deus torret d'in va fenn ha trelatet va spered.
» Ha siouaz! an abadenn n'eo ket achu. Bremaik, e kampr
» an deputeed, Bergey, Victor Balanant hag all a hejo
» dirazon eur spontailh: ar gatoliked o tihuna er c'hres-
» deiz, oc'h en em zével du-hont e Breiz Izel, 20.000 e
» Kemper, 50.000 er Follgoad!... C'houenn a vezo adarre
» em lerou... Ha! pebez micher fall eo va hini-me! Koll
» a ray d'in va yec'hed ha va buhez! Ne gav ket d'eoc'h
» e ve mall d'in rei va dilez???

J.

BREURIEZ AR BREZONEG

Petra eo BREURIEZ AR BREZONEG? — Bez 'ez eo eur Vre-
uriez kristen savet etre bugale vretien, etre 8 ha 14 vli, da zeski
lenn ha skrivan brezoneg ha da zeski ive toniou hag istor Breiz,
o Bro.

Petra 'zo red 'vit mont er VREURIEZ? — Kas e hano, e
oad, e chomaj ha 16 real, d'an Ao. Georgelin, 4, Ru ar C'has-
Brest.

Petra a c'honezer o vont er VREURIEZ? — 1° Eur gouma-
nant boaz da Feiz ha Breiz (20 real elec'h 8 lur).

2° Peurz er prijou roet eur wech ar bloaz da vihana, e pep
parrez, d'ar vugale desketan war al lenn hag ar skrivan bre-
zoneg.

3° Peurz e pedpr oferenn er bloaz laeret da Nedeleg, da ouel
an Anaon ha da oueliou S. Erwan ha Santez Anna, patron ha
patronez ar Vreuriez.

4° Diplomou ha medalennoù kinniget en hano an « Associa-
tion bretonne », (Breuriez Breiz) d'ar vugale desketan.

5° Daou vanniel, unan 'vit ar bôtred, eun all evit ar mer-
c'hed, hag a vo roet da zougen epad eur bloaz, d'ar parrourioù
o devo bet ar mulan a boenchou.

Etre daou

(Pennad diwezan)

DIVIZ

FRANSEZ

Va c'henvroad a oa mab eur miliner a anavezen mat hag en doa gounezet forz arc'hant epad ar brezel. Ar pôtr koz n'oa ket eun diot hag, elec'h lakat e holl vouneiz da brena m'èreriou d'e vab ha fanfurluchou d'e verc'hed, e lakas heman war ar studioù bras... Deut e oa da Bariz d'o achui; medesin oa e c'hoant bezan.

Eür pôtr evelse n'am oa mez ebet o pleustri gantan ruiou Pariz. Ar re all a oa studierien iyez, nemet daou hag a oa micherourien evel-doun. Pegwir ar seurt-se a grede an zav e oant Bretoned hag hen diskouez divorc'hed, — rak darn a zouge gwiskamant Kerne, — me oa mat d'in hen an zav ive... Met ar Breton e oan bet betek neuze, heb her gouzout, a rankas teurel e goz kroc'hen! Eur bern traou a zesken bep wech ma 'z een d'hor bodadegou; ha bep wech, o tizrei d'ar gêr, e veze eun tamm muioc'h a stad ennon o vezan Breton...

KORANTIN

Petra'ta a zeskes eno?

FRANSEZ

Pôtr kêz, n'oun ket evit hen diskleria e ken berr amzer! Sell aman hepken ar pezh a c'hellan da lavaret d'it: Kristof Kolomb, en deiz ma tizas aochou an Amerik, ne voe ket ken sebezet ha me dre ma save dirak va daoulagad mougenn an amzer dremenet, o tizoloi, evit ar wech kenta, va bro Vreiz!...

Eun dra c'hoaz hag a rae plijadur d'in oa o c'hlevet o lenn brezoneg... Eur brezoneg tamm ebet kar d'an hini a gomzer dre aman hag a zo penseliet gant peziou galleg...

KORANTIN, o c'hoarzin

E Pariz ive e peus desket ar brezoneg? Fentus mat! Brezoneg Pariz!...

FRANSEZ

Na rez ket a c'hoap, va c'hamarad, rak o c'hoarzin diwar-benn ar pezh ne ouezes ket, e c'hoarzez diwar da goust da unan.

KORANTIN

N'am eus c'hoant ebet d'ober goap, kred ac'hanon, nemet e kavan fentus evit eur Breton mont da zeski brezoneg... da Bariz!...

FRANSEZ

Desked em eus eno e oa eur brezoneg ha ne dleo netra d'ar galleg. Ar brezoneg-se, ha n'eo ket anavezet ganeomp, a zo bet adkavet gant tud gouiziek...

KORANTIN

Ni n'omp ket tud gouiziek...

FRANSEZ

Eno eman hor si! Dall omp war hon c'hont hon unan. Sell, ar brezoneg-ze, a rez anezan brezoneg Pariz, a ziskouez ez eus finv ha lusk c'hoaz en ene Breiz... An Uhel a lavare:

Te, yez koz, eo buhez Breiz!

Me lavar kentoc'h:

Te, yez nevez, eo buhez Breiz!

KORANTIN

Lavar seurt a gari war ze, me ne welan nemet eun dra: kavet az poa eur Vreiz nevez e Pariz, hag ivez eur brezoneg nevez hag a blij e d'it kenan; gounit a rës frank da vuhez; darempred mat az poa gant mignoned diouz da zoare;... penôs e c'hellez te dizrei d'ar vro-man? Aman, paour kêz Fransez, ez eus eur vuhez all! Aman, ne glevi ket komz eus Breiz ebet, na koz na nevez; ar brezoneg a glevi a reio poan d'az tiskouarn... Spered an dud n'eo ken troet nemet gant traou dister: al labouriou hag ar c'honversou... Me gred, 'vit da blijadur, e tlejes kentoc'h beza chomet e Pariz.

FRANSEZ

Korantin, n'eo ket va flijadur a glaskan o tizrei d'ar gêr. Ar c'henteliou am eus tapet e Pariz ne deuint ket da veza talvoudek nemet er Vro. Bezan em beus em c'hreiz eur menoz, evel eur blantenn, hag a fell d'in planta aman.

KORANTIN

Poan beva he do da blantenn!

FRANSEZ

Da c'houzout eo! Ne vezin ket va unan. Hep dale, eur Vretonez hag he deus desket evel-don karout he bro e Pariz a deuo da rei an doñ d'in...

KORANTIN

An dra-ze eo! Da zimezi e teuez!

FRANSEZ

Ne zimesfen ket ma ne gavfen eno eur skoazell da gas va menoz da benn!

KORANTIN

Pesort menoz eta?

FRANSEZ

Ac'hanta, fellout a ra d'in, — ha da re all, rak n'emaon

ket va unan, — lakat da adkregi aman ar gwir vuhez vreton diazezet war ar spered breton a-unan gant ar feiz.

Va fried am zikouro; e skoaz labourat ha beva, ni a zalc'ho sur hon buhez pemdeziek troet warzu ar pal a fell d'eomp tizout; ne zellimp ket petra raio ar re all, nemet bale war eun gant hon hent.

Va c'hamarad medisin a deui breman souden da chom ivez demdost aman; eun all hag en deus studiet, e kenver gant e vicher, ijinou kaer ar Gelted, a zavo eur stal leoriou e kêr, aman. Etrezomp hon zri, ni a zalc'ho d'en em henti ha da lakat da skedi, dre hon oberou, ar menoz kuzet en hon c'hreiz.

Sell aze, em godell, em beus paperou skeudennet warno tresou ha tolennou da gempenn va zi...

KORANTIN

Eun ti nevez a zavi?

FRANSEZ

Nann, nemet kempenn a-nevez an hini koz. Diavêz ha diabarz, fellout a ra d'in e vefe lavaret, pa hen gwelfed: « Setu aze ti eur Bretôn! » Sell aman skeudenn eur puns... Gwelet a rez ar vardell-ze, evel eun houarn marc'h, ha harpet warni teir herminig krommet, a zalc'h, egiz pez lein pe tōenn, eur men evel eun dolmen? Eur groaz keltiek a zavin e toull va forz, dindan dervenn penn al liorz, liouiet war he c'helf teir dōlenn eus buhez va fatron, Sant Erwan.

KORANTIN

Marvailhou eo a gontez d'in breman?

FRANSEZ

Tra; ar wirionez penn-da-benn!... Danvez va fried he deus desket c'hoari an delenn, ha me, mar ouezen kanan gwechall, n'am beus ket ankounac'haet...

KORANTIN

Labourat a ri ivez?

FRANSEZ

Labourat va douar, va mignon! Danzen ar pez a zebrin hag a evin ha kaout c'hoaz da zioueret... N'em eus ket ankounac'haet va micher gwechall. Mall eo ganen kregi e pao an alar...

Sell, amzer am eus c'hoaz dirazoun em buhez ha va hent a welan sklêr. Doue arôk, Korantin, ha ni warlerc'h!... Gouzout a rez petra a zigasan ganin a gaeran diouz Pariz? Ar spi!... Ne lavarez netra ken?

KORANTIN

Da gomzou o deus laket da zevel em c'hreiz arvar ha melkoni... N'ouzon ken...

FRANSEZ, o sellet er mêz

Ah! Sell erru gwetur ma c'henderv Jozon d'am c'herc'hât... Deus ganecomp da eva eur banne, arôk ma 'z eio pep hini ac'hanomp war e du, ha ro d'in an dorn da gas va mal ermêz!

(*Kas a reont ar mal er mêz ha dizret war o c'hiz*). N'ankounac'haan netra? (O sellet).

KORANTIN

Gortoz 'ta! gortoz 'ta!... Henman... ar mal-man...

FRANSEZ

Hennez a vo d'it!... N'eo ket?...

KORANTIN, nec'het

Eo! eo! D'in-me eo!...

FRANSEZ

Deus! Erru Jozon!

KORANTIN, o kregi souden en e val

Krog aman ganin eta!

FRANSEZ, souezet, a grog er mal

Da belec'h ez ez?

KORANTIN

Da lakat anezan e kart Jozon!

PÔTR AR GAR, o tont er zal.

Voyageurs pour Paris, en voiture!

KORANTIN, o vont er mêz

Trugare! N'an ket pelloc'h! (Da Fransez).

Te ez pezo ezomm eus eur mevel!

DIWEZ

D. N. D

Ar pinvidik. — C'houi a c'helfe labourat rak n'oe'h na koz na klanv.

Ar paour. — Ha c'houi a garfe, marteze, e kemerfen plas eun tad eleiz a vugale d'ezan?

An hini teo. — Penaos, n'ho peus ket a arc'hant d'am faea; me ho lakaio da gaout!

An hini trout. — Mat a-walc'h a rafec'h! Ma rit eur gavadem vat e rannimp anezi etrezomp.

O oa Breiz, sav !⁽¹⁾

*Solve vincuta colli tui.
Torr ereou da c'houzoug.
Trede kentel Isaias e kan ar Pelgent.*

O Breiz, sav, a-nevez,
Pell 'zo ez out maro ;
Eus dounder yen ar bez,
Sav, a-nevez, va bro !

Hon Tadou koz, gwechall,
Pa c'halves anezo,
enep Saoz koulz ha Gall
A voe, war zav, ato.

Eur maen meurbed pounner-
Zo bet laket warnout,
Ha, lore'hus, da vuntre
A zifenn da garout.

Bretoned, tud kalet,
O deus skuilhet o gwad,
Evidout, bro garet,
E kant ha kant stourmad

C'hoant en defe zoken
Da zifenn ouz Doue
Ren war ar gristenien
Ha war o bugale.

Siouas, mil gwech siouaz,
Eun deiz e voe klevet,
Kleier o seni glaz ;
Hor Bro a oa gwerzet.

Met ni zo tud a feiz
Hag a zavo ar groaz
War gern uhela Breiz
Da lintra splann warc'hoaz.

Abaoe, tamm ha tamm,
Breiz, da vrud 'zo kouezet,
A zo ankounac'h'et.
Ha da ano, o Mamm,

Ni gomzo hor yez koz,
Hor bro n'eo ket maro ;
Prestik 'vo 'r mez ar foz,
Sav, a-nevez, va Bro.

Y. K.

(1) Eur c'hernevad ugent vloaz en a zigas, evel derou mat, da Feiz ha Breiz, ar werz kaer-man, ar genta, emezan, en deus klasket sevel. Evid e daol kenta n'en deus ket skoet re fall; tud yaouank evelse, niverus hag unanet a zavo, er vann, ar pezh a zo bet laosket da goueza en e boull, gant o zadou. E Kemper hag e Folgoad, p'en em vodas eno katoliked Eskopti Kerne ha Leon, d'ar 7 ha d'an 8 a viz kerzu diveza n'eus ket bet marteze a gomzou hag a vije aet ken eun er sperejou, ken doun er c'halonou ha laket kement a youc'h hag a strakadeg d'ouarn da zevel evel re an A. Madec, Rener ar « Militant » pa lavaras ano eus a Vreiz hag eus an ezomm he devoa da zevel, war he zreid, da derri an ereou a wash he feiz koulz hag ar re a wash he broadelez; diwar ar c'homzou helavar-se eo diouanet, m'arvat, gwerz hor mignon Y.-K. ha fizians hon eus ne vezo ket ar genta ha diveza.

Mikael Marion

An hini a anavezas ar gwella Istor Breiz, Arzur de la Borderie, a oa eun deiz o sellet ouz paperou koz lez hon Duked, miret en Naoned, pa gouezas e zaoulagad war ano eur c'hernevad a garas, en eun doare dispar, e vro, hag a oa ankounac'h'et a-grenn gant e genvroiz, tost da bevar c'hant vloaz a oa. Adskriva a eure, gant preder, ar pezh a gavas, hag en eur embann kement-se goudeze e roas da anaout penaos ar vro a garie hon tadou, evel m'her greomp c'hoaz, a drugarez Doue, oa Breiz ha Breiz hepken :

« Hor paour kez Breiz, emezan, ne voe morse eur rouantelez vras ; ne gasas, tro ebet, soudarded d'ar broiou pell evit lakat tud ar broiou-se da blega d'he le-

zennou, da gomz he yez ha da gemeret he gizioù; mel ar pezh a ra brasder eur vro n'eo ket gounidou evelse eo; ar pezh a ra eur vro eo he c'halon hag eun dra all hag a zo skedusoc'h eget holl c'hloarioù an douar: an

enor. Hag e pe lec'h e kavoc'h, er bed, eur ouenn dud, muioc'h a galon en o c'hreiz ha muioc'h a enor war o zal eged ar Vretoned? E pelec'h e kavoc'h eur ouenn dud hag o deus gouezet rei hag en em rei evid o bro, al lealded hag ar feiz, eveldo? E pelec'h e kavoc'h eur ouenn dud kaletoc'h ouz ar boan, startoc'h en o menoziou ha troetoc'h egeto d'ober vad d'ar re a garont? E pelec'h e kavoc'h eur ouenn dud da gemeret evit ger o bro ar ger-se hag a youc'h atao kement kalon a zo yac'h ha glân he gwad : **Potius mori quam fœdari**, kentoc'h mervel eged en em zaotra ?

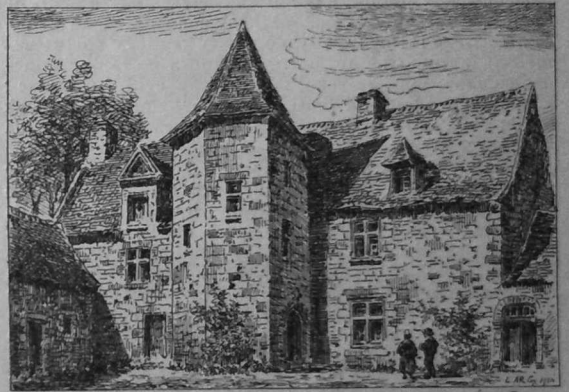
Pa ziskenner eus eun hevelep lignez n'eus ket a ezomm da gaout c'hoant da ziskenn eul lignez all, rag arabad eo hen ankounac'haat, epad mil bloaz, aza-lek Ebestel kenta an Arvor betek an Dukez Anna hon tadou ne voent nemet Bretoned ha laket o deus kement a vrud vat da goueza war an ano-se, m'o deus lammet evid atao pep gwir digand o bugale d'hen nac'h, en amzer da zont, daoust pegement a zigareziou a c'hellfent kaout d'hen ober. »

Pa rankas dimezi gant Charlez VIII, roue Frans, an Dukez Anna a reas gwella ma c'hellas evit miret gwiriou hor bro en o sav; an diou vro, dre an dimezi-se a oa **a-unan**, met ne dient morse beza laket **en unan**.

Breiz a viras he lezennou, he frankiziou, he galloud da c'houarn he danvez; met petra eo ger tud a zo? Ar roue ne zaleas ket da glask ober e vestr e bro e bried hag ar pezh a voe sebezusa eo gwelet neuze pennou brasa Breiz o stoui, an eil goude egile, dirak roue Paris; ar bobl, ar vourc'hizien, ar veleien, an noblans paour a jomas stag mat ouz o Bro hag o Duk, met, etouez an noblans pinvidik, tiegeziou bras hag o devoa heuliet betek neuze an hent eün, hent an enor, a en em gollas; trei a rejont kein d'o bro evit gounit arc'hant hag en em zevel, dreist ar re all; gwelet e voe tud, dre zindan o werza Breiz; re all her greas, a-wel d'an holl, evel Judas e vestr! En o zouez, hag er penn kenta, edo aotrou Rohan; e vab, 16 vloaz hepken d'ezan, o welet kement all a rankas ruzia gant ar vez, met ne heulias ket skouer fall e dad; gant kement a galon ha kaloneka brezelour a zo bet biskoaz, daoust peger yaouank oa, e stourmas, e Sant-Aubin du Cormier, — 1488 — ouz ar C'hallaoued renet gant e dad hag henman, diouz an noz pa glaskas e bôtr etouez ar re brizoniet, glazet ha maro, goude beza turet pell hag hir amzer a gavas an den yaouank treuzet e gorf evel eur sil, dindan eur bern korfou maro.

Ar gwir vreizad hag a zo bet dizoloet e ano hag e oberou gant an A. de la Borderie ne oa ket a lignez uhel evel mab Aotrou Rohan ha pa varvas ne voe ket kement

a gaonv endro d'e vez, met ker skedus e voe e varo; evel aotrou yaouank Rohan e ouezas rei e wad hag e vuhez evit Breiz; e ano oa Mikael Marion; ginidik oa eus a Gemper; diskenn a rae eus ar vourc'hizien vreizad-se a zo meur a diegez anezo en hor c'heriou koz, ouenn dud eün ha leal, ne c'hellont ket beza taget gant ar warizi evel ma ne c'hell ket an dir beza taget gant ar mergl; tud hag e lec'h beza o tispenn ar re a zo uhe-loc'h egeto a en em glev ganto evit brasa mad ar vro.

MANER PENARGER

Gwelet a raer c'hoaz, pa 'z aer er maez eus a Gemper ha pa gemerer hent Pont-n-Abad ar pezh a jom eus a vaner Penarger; eno, war a leverer, eo e voe gannet Mikael Marion; da vihana, an ti-se a oa d'e dud; an douribell a oa ouz e skora hag a zo denet eur skeudenn anezi betek ennomp n'eman mui en he sav, met an ti, en deiz a hizio, n'eo ket gwall zishenvel diouz ar pezh ma oa gwechall ha kaout a raer en diabarz, chiminalou bras duet gant ar maged ha prenecher ledan bet kroaziou maen enno kentoc'h.

Mikael Marion, da genta, a en em lakeas da ober konwerz dre vor ha goudeze, er bloaz 1483, e kemeras, diouz ferm, tailhou ha leveou an Dukez e Kerne. En amzer-se an traou a oa war var hag eun hevelep karg a oa dies en em denna enni, rak n'oa ket a gant vloaz c'hoaz abaoe ma ranket paea tailhou, e Breiz, hag an dud n'o doa ket gelllet en em voaza c'hoaz diouto ha ne baeent nemet dre heg hag an nebeuta ma c'hellent.

Mikael Marion a ouezas an tu d'en em denna brao bras, rak er bloaz 1486, e voe roet ar garg-se d'ezan anevrez evit tri bloaz all.

Er bloavez warlerc'h e strakas ar brezel etre Breiz hag ar Frans; ar C'hallaoued o doa laket o zreid war zouar hor Bro, ha, — gwasas pezh a oa — hon tudchen-til vrasa, aotroned Rohan, Rieu, Avaugour, Pont-'n-Abad, Rostrenen hag all a oa a-du ganto.

E Kerne, kostezenn ar C'hallaoued a oa galloudus, rak aotrou Rohan hag aotrou Rieu o devoa dre eno eur bern leveou adalek Penmarc'h betek ster Elorn. Ar Vretoned a jome stag ouz kostezenn an Duk Fransez II a veze lavaret d'ezo n'o devoa ken da c'hortoz nemed al laeronsi pe ar maro; Marion a glevas ar gour-drouzou-se, met ne reas ket eur van evid an dra-se; kendele'her a eure da zenti ouz gourc'hemennou an Duk ha da vale, dindan e armou, el lec'h ma veze galvet da vont gant Mestr ar Vro.

Dal ma klevas, e deizioù kenta miz mezeven, edo ar C'hallaoued o vont da lakat ar seziz war an Naoned e welas e oa mall d'ezan mont war raok; lezel a eure agostez e vad e-unan, e garg hag e dud; gant an tam-mig peadra en doa e savas 120 brezellour hag eun dervez, evit lakat ar re a oa e Kemper a-du gant kostezenn ar C'hallaoued, da gounnari, e treuzas ker e penn e dud dindan o armou, darn o tougen bannielou Breiz ha darn all o seni gant an drompilh; pignat a eure gant e wazed war e lestr, ha dre ma tiskenne an Odet an hekleioù tro-war-dro, a dregerne e traoniennou Erge-Armel, Klohars ha Plomelin gant son an drompilhou hag ar c'hanaouennou brezel.

E Benodet al lestr a zavas e lien hag a gerzas etrezeg ar Sav-heol, Marion a en em gavas en Naoned, dres p'edo ar C'hallaoued o staga gant o labour milliget. Marion hag e dud ne lezjont ket eur c'hrogad da dremen hep kemeret perz ennan; ne gavent ket e oa awalc'h evito difenn ker diwar he mogerioù; pa gavent an tu ez aent war ar meaz d'en em ganna ouz ar C'hallaoued dreist-holl dirak dor Sant-Per ha war brad ar Vadalen. Marion hag e Gerneviz a veze kavet atao e penn pep stourmad; kavet e vezent e kement korn ma veze eun taol ennan da rei pe da gaout; diwar o lestr zoken e tennent tennou kanol war gamp o enebourien.

A-benn daou viz, potred Bro-C'hall, skuiz maro ha gwall bistiget, meur a hini anezo, a gavas mat en em jacha lostok, eun dervez, kerkent ha sav-heol.

Ha Kerneviz? Kerneviz o devoe ar c'haera maro a c'hellent c'hoantaat; an darn vrasa anezo a gouezas war dachenn an emgann, deuet da veza evito eun aoter e roent warni o buhez evit silvidigez o bro; kabiten

al lestr a voe tizet gant eun tenn fuzul hag al lestr e-unan, toullet gant ar bouliji, a yeas da strad an dour. Mikael Marion a c'hellas gwelet ar C'hallaoued oc'h en em denna, met eun nebeut derveziou goudeze, re skuizet ha re c'hlazet, e tremenas; an Aotrou Doue a oa bet mat evitan p'eo gwir en devoa roet d'ezan ar c'hras a-raok mervel da welet an Naoned digilhet hag ar C'hallaoued o tec'het, trec'het gant ar Vretoned; ne lezas ket e galon da veza gwasket gant an anken a rann kalon an hini a wel o tiskenn er bez ar pezh en deus karet ha difennet; nann, pa bignas ene kaer Mikael Marion d'an nenv. Breiz, m'hel lavar d'eooc'h, a oa brao, an traou ganti; kredi a c'helle n'en doa ket roet e boan, e amzer, e zavez hag e vuhez, en aner, evid e vro hag ar gredenn-se a laouenneas e dremen-van.

AN NAONED E AMZER HON DUKED

Mikael Marion en devoa roet d'e vro n'eo ket hepken e vuhez, met e holl beadra ha ne leze na ti nag oz gant ar bennheréz a jome e Kemper war e lere'h.

Dispignet en devoa e beadra oc'h harpa kostezenn ar Vretoned e bro Gerne, o vage, o wiska hag o paea an dud a vrezel a oa deuet gantan eus a Kemper ha n'en doa ket bet a ezomm an Duk da rei eur gwenneg evito; en dra ma ruzie mogerioù an Naoned gant e vad, e enebourien, e Kemper, a yae ganto, e skrab, ar pezh a jome eus e zavez, destumet gantan, dre boan e zivrec'h ha setu perag e rankas destum ille evit paea e wazed ha lezel e vere'h da goueza en eud-dienez ken enorus hag e varo ha ker bras hag e galon val.

An duk Fransez II hag Anna Vreiz, e vere'h, n'oant ket tud diavaoudik, pell-diouz eno, met o yalc'h a oa goullio hag ar pezh a c'hellas an duk da ober a voe dimezi an emzivadez da unan eus e zskretourien, Fransez ar Zaoz.

Divezatoc'h, an dukez Anna a reas eur groaz war eur bern arc'hant a dlle Marion diwar dailhou Bro Gerne hag eus al lizer a skriv da Fransez ar Zaoz ha d'e bried evit kemenn d'ezo ar c'helou mat-se eo en deus an A. de la Borderie tennet istor ar C'hemperad kalonek.

An A. de la Borderie a laka kenver ha kenver Mikael Marion ha Leonidas, ar grek-se a roas ivez e vuhez evit diarbenn enebourien e vro: « Tud Kerne, emezan, a dalv tud Spart ha skouer vat Marion a zo ker kaer hag hini Leonidas, c'hoant am befe da lavaret zoken eo kaeroc'h, rak Marion n'oa na roue, na prins; n'oa nemed eur boure'hiz; n'oa ket red d'ezan eta beza ar c'henta o vale ha n'oa ket red d'ezan dreist-holl rei d'e vro e zanzev hag e vuhez. Marvet eo didrouz hep beza klasket ober netra nemed ar pezh a oa dleet! »

Siouaz, e genvroiz ne ouezont ket zoken e ano; breman tri bloaz, Bretoned vat, a c'houlennas, ouz kuzulierien ti-kear Kemper, ma vije roet e ano da bennad hent Pont-n-Abad a zo harp ouz maner Penargêr.

Ha gouzout a rit petra respontas ar guzulierien ?

— « Perak mont da henvel evelse ar pennad hent-se? Biskoaz den dre aman n'en deus klevet ano eus a Varion ! »

Betek hanter ar XVIIe kantved e oa tud o chom e maner Kerhuel, e Plouneour-Lanvern hag a zouge an ano a Varion ;bugale vihan oant da eun ni da Vikael. Rei a reomp eur skeudenn eus dor vras ar maner-se hag e c'hell difennour bras an Naoned beza tremenet dreizi.

G. P.

LABOURIOU AR MERC'HED WARDRO AN TI

Kenteliou Tintin Anna

III. — *Kelennadurez ar vugale* (Kendalc'h)

Arabad eo morse d'ar re goz en em randaela dirak bugale; Mamm Finig a gemennas d'ezhi mont 'da gerc'hat dour, diouz ar pardaez; eur wech, diou wech e lavaras dioc'htu; ar verc'h ne zente ket — : Pet gwech, eme ar vamm e rankin lavaret d'it mont? Mont a ranki kouskoude!

— Asa! eme ar vamm goz, lez anezi 'ta, gwelet a res n'ema ket e chal da vont! eur gwall labour eo ivez an draze d'ezhi, d'he oad! »

— C'houi a vez atao o sevel gant hounnez! met ouzin-me eo e sento er wech-man; Alo, kerz dillo!

Hag e krogas e dourn Finig d'he c'has etrezeg ar feunteun:

— Mamm, eme houman, perag e rankan me plega d'eoc'h pa ne zentit ket ouz ho mamm? Pa vezin brasoc'h, e c'hellit kredi, ne rin ket ken!

Da c'hedal e pakas eur stavad; evelato he mamm a anzavas outi he-unan he doa roet skouer fall d'he merc'h, meur a wech hag azalek an deiz-ze e taolas muioc'h a evez war he c'homzou.

Ar vugale a vezo eurus ha laouen ma welont bepred urz vat en ti, peoc'h ha karantez etre o zud, tederedigez en o c'henver. Met war zigarez beza mat arabad eo beza fall!

En amzer-man ez eus eleiz a gerent hag a laka o foan, o amzer hag o freder da ginkla ha da vigna o bugale; ne vez hano ganto morse nag a c'houdrouz nag a gastiz; aoun o deus da zisplijout d'ar c'hrouadur, da lakat droug ennan, d'hen lakat da ouela hag e vez grêt outan e holl lavarou; ar gerent-se ne ouezont ket mui gourc'hemenn; ne ouezont nemet senti. An dra-man a c'hoarvez dreist-holl el lec'h ma ne vez nemed eur pennher pe eur bennher. Ar re goz a lavare:

Neb en deus kalz a vugale
A diz ober d'ezo hale
Neb n'en deus nemed eur pennher
Tremen dioutan eo e breder!

Ha gwir eo! en tiegeziou e vez enno eun neiziad bugale' ne vez ket a amzer da ober traou ligus hag hegas anezo, d'ober e ziviziou ouz pep hini, ha gwelloc'h a-ze ne vezont ken.

Eur vaouez eus va farrez he deus daouzek bugel beo: « Biskoaz, emezi, n'em eus bet displijadur gant hini anezo; holl int sentus, holl labourerien vat, sot int gant ar ger, eurus en hor serr, ha ni eurus dreizo! Arabad da zen dont da lavaret d'in eo braoc'h stad an hini n'en deus nemed unan pe zaou; kement-se a zo gevier; anat a-walc'h eo diouzomp! »

E kichen du-man ez eus ivez eun intanvez, eur mab naontek vloaz d'ez; hounnez avat a zo dister ar stal ganti; he fotr a vez mezo bep sul ha bep lun; gounidou mat en deus rak labourat a oar... pa gar! Allas, ar gwenneien a vez lipet en ostaleri. E vamm baour a glasko atao eun digarez bennak evid e zidamall Eur potr chentil eo! Panefe d'e gamaraded e vije fur, met ne gred ket trei kein d'ezo! E dad ha me n'hon' doa nemetan hag hon eus moumounet anezan, evel just, met, me 'oar en deus kalon vat! »

Pebez kemm etre an daou diegez! etre bugale niverus ha savet mat hag eur pennher mignet ha kollet.

Edon o kloza ar pennad-man p'eo en em gavet va filhorez, dimezet n'eus ket a wall bellou, da zont d'am gwel; lenn he deus ranket va zamm-skrid hag he deus kriet ouzin: « Oh! va noun, ma plij gant Doue fziout en-noun eur c'hrouadur da zavel ne c'hellin biken ober diouzoc'h ha beza rust outan rak n'en defe ast ebet ouz e vamm! »

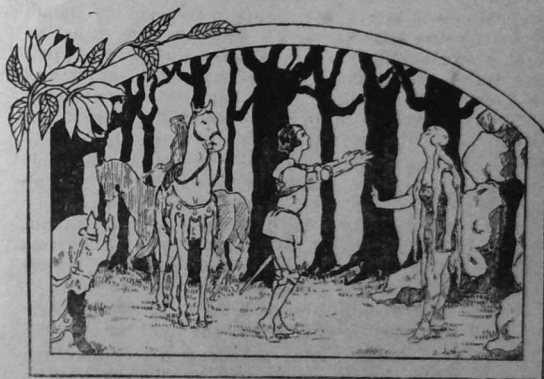
« Ra blijo gant Doue, m'oun me, rei eun niver bras a vugale d'it da zavel, Annaik, ha bez dinec'h, seul-vui ma vezi doujet ganto, seul-vui e kresko o c'harantez hag o anaoudegez vat evidout; kristenien dispar. Breiziz dispount, labourerien kalonek, enor o bro hag o farrez, setu aze al lezhaniou a renkont da zougen. Fiziens am eus e teui a-benn eus da labour. »

TINTIN ANNA.

GWERZ AR BREZEL BRAS. — N'omp ket evit moula ar werz-man, daoust peger kaer eo he c'homzou, rak he zon, eme varnerien ar c'han, a ziskenn war efin eus a Vontmartr; gwerziou brezonek a rank kaout toniou brezonek; an hini en deus savet ar werz-ze a zo gouest da zavel traou all hag a vo graet eun digemer laouen d'ezo sur a-walc'h.
Hiviziken ne embannimp nemed an toniou a vo bet kavet mat gant Lez-Varn ar c'han.

BUHEZ JENOVEFA A VRABAN

skrivet gant GLAODA 'R PRAT, ha skeudennet gant an Dimezell O. DE VILLERS, loreet he labour gant Skol-veur Ijinou-kaer Roazon.

XV

Sifroa a gav Jenovefa

Gouenn a ra outi he hano hag he bro,
Evit petra eo deuet en eul lec'h ken distro!
O sellet pis outi e galon zo mantret;
Kalz muioch eo c'hoaz p'her c'hlev o lavaret:

— Me a zo eur wreg paour a Vraban ginidik
Hag am boa eureujet d'eun otrou pinvidik;
• O klevet eun teod fall e kredas oan manket
• Ha e kasas an urz ma vijen distrujet... »

SIFROA a jomas meur a vloavez hep mont er-mez eus e gastell. Wolf, e zervicher feal, hag ar vare'heien, e vignoured, a reas ker brao endro d'ezan ma teuas da asanti mont ganto a-wechou da zistana e benn. Unan anezo a roas eur gouel bras en e vaner hag a lakas tud da gana soniou laouen; unan-all a reas eur c'hourinadeg armou, evel m'oa ar c'hiz d'ar c'houlz-se e-touez an duchentilou;

eun trede a bedas anezan da vont gantan da jaseal. Kement-man eo ar pezh a blije ar muia d'an ôtrou kont. Ha setu e voe savet alies troiou chaseal. Sifroa e-unan a bedas e holl vignoned da eur chase vras a vije grêt d'ar c'henta dervez kaer a deuje.

An dervez-se a zikouezas. Ker kent ha goulou-deiz ar c'hont a gemeras penn an hent, eur maread tuchentil ouz e heul : holl edont war gezeg ha n'oa ket eur vez o gwelet; warlerc'h e teue ar vitizien gant kezeg sammet a vare'hadourez, hag eun toullad mat a chas.

Hepdale e voe klevet ar c'herniel o tregerni er c'hoad. Eur bern youre'hed ha moc'h gouez a voe lazet. Ar c'hont a welas eul loen bennak hag a yeas pell, pell war e lerc'h. Al loenig a dec'has war reier sounn hag uhel goloet a zrez hag a spenn hag a ziskennas prim er c'heo edo enni Jenovefa hag he mab. Eun heiz 'oa.

An otrou a ziskennas hag a stagas e vare'h ouz eur wezenn zabr. Oc'h heul roudou an heiz eas da welet war an erc'h fresk e tigouezas hepdale dirak dor ar c'heo. Pegen souezet e voe o welet penn eun den er c'heo-se, eun den treut ha livet fall evel an ankou. Jenovefa n'oa ket marvet evel e kave d'ez i edo o vont da ober; hogen, ker fall, ken toc'hor oa chomet ma ne badje mui pell ken sur awal'h.

— « Deus da ziskouez da benn da sklerijenn an deiz mar d'out den ! » a lavaras Sifroa eus toull an or.

Jenovefa a zentas raktal pakedet en he c'hroc'hen danvad, he bleo hir o rodella war he diskoaz hag he c'hein ; he divrêc'h hag he diwesker a oa e noaz, ha krena a rea gant an derzien.

— « Piou oud-té ha penôs e tigouez d'it beza aman da-unan ? » a c'houlennas Sifroa o vont war e giz, spontet, Siouaz ! ne deuas ket an disterra douetans en e spered edo dirak e bried reuzeudik. Jenovefa hi avat a anavezas anezan raktal.

— « O Sifroa ! emezi, gant eur vouez dinerzet holl, me eo da bried Jenovefa ac'h eus barnet d'ar maro. Doue a oar ez oun dinam, »

Piou a lavaro pegen estlammet e voe ar paour kêz kont o klevet kement-se ?... Daoust ha n'edo ket oc'h hunvreal ?... Difiziout a rea eus e benn e-unan rak abaoe m'oa kouezet warnan an anken hag ar velkoni en deveze alies evel eur goummoulenn war e spered... Kredi a reas gwelet dirazan teuz pe spes Jenovefa te-c'het eus ar bed-all evit rebech d'ezan e dorfed.

— « Spes va fried meurbet karet, emezan gant eur vouez da frailha eur galon, perak dont da damall d'in ar gwad am eus skuilhet ? Daoust hag aman eo bet grêt an torfed ? Daoust hag er c'heo-ze eo o deus bet

lakaet da gorf dispennet ? Ya, me wel an dra-ze, da izili a skrij en douar-man dirak o bourreo kris ! Da skeud a zo drouk kontant o veza ma kredan dont ken tost d'ezan da viret ouzit da ziskuiza e peoc'h. Pella diouzin, spered eurus eus ar baradoz. A-walc'h eo d'in kaout va c'houstians d'am bourrevi noz ha deiz. Dizro da vro ar peoc'h ha ped Doue evit eur reuzeudik ha n'eus mui plijadur ebet evitan war an douar. Pe, da vihana, mar d'out evel don, korf hag ene eun den beo, kemer eur stumm laouennoc'h evit en em ziskouez d'in !

— « Sifroa ! va muia karet, n'eo ket eun teuz a zo dirazout, da bried Jenovefa eo ! An daou zen karget gant Golo d'am skei o deus bet truez ouzin hag ouz va bugel.

Ar c'hont koulskoude ne deue ket buan e spered da gompesa, ker spontet oa gant ar pezh a wele : evel eur mouch teo a oa dirak e zaoulagad ha ne gleva netra eus ar pezh a lavare d'ezan Jenovefa ; sellet a rea outi hep distaga ha koulskoude e krede atô gwelet eur spes.

Jenovefa a grogas en e zorn gant madelez. Hen avat a jachas anezan gantan hag a lavaras en eur grena :

— « Lez ac'hanon ! Lez ac'hanon ! Da zorn a zo sklaset evel hini an Ankou ! Nann, ne ran ket mat ; gwelloc'h eo d'it kas ac'hanon ganez d'ar bez e léc'h n'emaout o chom ; rak evidon-me beva a zo eur groaz pouner, mervel a vije eur c'hras kaer evidoun...

— « Sifroa, va fried karet, a lavaras Jenovefa o sellet outan gant daoulagad dous evel re eun el ; Sifroa, n'anavezet te ket da bried ? Sell mat ouzin, me eo Jenovefa. Setu aman ouz va biz ar walenn az poa roet d'in da zeiz hon eured. Kred ac'hanon, Sifroa, n'emaout ket oc'h hunvreal. O va Doue ! kompezit e spered ! »

Eur pennad goude Sifroa a oa deuet adarre ennan e-unan. Evel eun hunvre poanius en doa grêt.

Koueza a reas d'an daoulin e-hars treid Jenovefa hag e lavaras :

— « Ya, te eo va fried Jenovefa ! »

Pell bras e chomas e zaoulagad da bara war dremm distronket ar plac'h ken dishenvel eus ar pezh ma oa gwechall. Ker gwasket oa e galon ma ne c'helle lavaret ger. Hepdale avat e teuas eur stered zour eus e zaoulagad, ha neuze e komzas.

— « Setu aman va fried ! Setu aman va Jenovefa ! Hag e pe stad, va Doue ! e kavan anezi ! Ha lavaret c'hoaz eo me am eus tôlez anezi er verzerenti hir-ze ! Nann, nann, ne bar ket heol an Otrou Doue war eun den-all ker fall ha me... O Jenovefa ! Jenovefa ! ne gredan ket sellet ouzit. Daoust hag ar galon az pezo da zellet c'hoaz ouzin-me gant madelez ? »

— « Sifroa, va fried karet ! eme Jenovefa o ouela ive, biskoaz n'ez eus bet em c'halon an disterra droug ouzit. N'em eus ket paouezet da garet ac'hanout, rak ma ouien ervat ez oa bet livet gevier bras d'it. Sav, ha deus war va c'halon ! Ouela a ran gant plijadur, keit-all a zo em oa mail da boket d'it ! »

Ar c'hont ne grede ket c'hoaz sellet outi.

— « Pried ker ! emezan, ne rebeches ket d'in zoken va c'hrisder en da genver ! El eus ar baradoz ! Ene glan ha gwerc'h ! Pa zonzan em eus gelllet ober kement-all a boan d'it ! »

— « Ro-peoc'h, eme Jenovefa ; Doue a felle d'ezan kement-se. Digaset en deus ac'hanoun pell eus an dud gant aon marteze ne vijen deuet da goueza en droug, gant an amzer, ha grêt en deus d'in en doare-se kaout hent ar zilvidigez. »

Benoni a zigouezas endra ma komze e vamm evelse. Diarc'hen e kerze en erc'h, eun toullad yeot gantan dindan e gazell ; en e zorn ez oa eur c'hrizienn da zebri, ha debri a rea gant plijadur.

Pa welas ar c'hont gwisket kaer, armou endro d'ezan, eun tok gant eur bluenn wenn, hir, ar pôtr a jomas mantret. Prestik avat e tivorfilas hag e lavaras :

— « Heman, mamm, a zo unan eus an dud fall-se hoc'h eus komzet d'in anezo ? Daoust ha deuet eo d'ho laza ? »

Hag e redas d'he c'haout.

— « Arabat eo d'eo'h ouela, mamm, emezan, me a ouezo difenn ac'hanoc'h. A-rôk mont betek ennoc'h en devo lazet mik ac'hanoun-me. »

— « Arabat eo d'it kaout aoun, va bugel ker, a lavaras Jenovefa gant dousder. Sell outan ha deus da boket d'e zorn, ne-raio droug ebet d'it, rak hen eo an tad mat am eus komzet d'it anezan ken alies. Sell, ouela a ra o welet ac'hanomp ken truilhek ! Doue en deus hen digaset evit hon tenna pelloc'h a boan. »

Ar bugel a droas da zellet ouz e dad. Bez' ez oa e-unan ar skeudenn veo eus an ôtrou kont. O welet e vab, Sifroa a zirollas adarre da ouela dirak kement a reuz ! Ranna a rea e galon. Kemeret a reas ar bugel eire e ziwrêc'h hag e pokas c'houek d'ezan hep gellout lavaret nemet :

— « Va mab ! va mab ! »

Sevel a eure neuze e zellou etrezek an nenv ha gant e wrêc'h dehou e reas an dro da gorf Jenovefa.

— « Va Doue ! emezan, re vras eürused a zigasit d'in war eun dro ! Setu deuet evidoun an dervez ne greden mui gedal. Setu aman war va brêc'h ar mab a welan evit ar wech kenta, ha setu aman em dorn-all ar

pried karantezus a zigasit d'in evel pa lavarfen eus bro ar re varo. »

Jenovefa a groazias he daouarn hag a lavaras gant feiz :

— « Gouzout a rit brao bras, va Doue, e nebeut amzer digoll hor c'halonou eus bloaveziou poan ! Trugarez d'eo'h, va Doue ! evit ho madelez hep muzul ! »

Ar bugel mat a reas evel e dud hag a lavaras war-lepc'h e vamm :

— « Trugarez d'eo'h, va Doue ! evit ho madelez hep muzul ! »

Chom a rejont eur pennad evel-se harpet an eil war egile hep lavaret ger : piou a c'hello lavaro dousder ar sonjezonnoù a oa en o spered ?

Jenovefa eo a gomzas da genta.

— « Daoust, emezi, hag hen eo heo c'hoaz va zud ? koz int ; daoust ha n'o deus ket re a boaniou da heul o c'hozni ? M'arvat ec'h eus bet lavaret d'ezo ez oun didammall ? Sifroa ! setu seiz vloaz abaoe ma n'em eus bet kelou ebet diouto ! »

— « Ho tud a zo heo, Jenovefa, a drugarez Doue ! hag a oar ez hoc'h didammall. Bremaik e kasin unan eus va mignoned da gemenn d'ezo ar c'helou bras. »

Jenovefa a zavas war-zu an nenv he daouarn o krena hag he daoulagad leun a levenez hag a anaoudegez vat.

— « Doue leun a vadelez, emezi, selaouet hoc'h eus va holl fedennoù, roet hoc'h eus d'in zoken ar pezh ne greden ket ken goulenn. C'houi eo a zizroas va fried eus ar brezel yac'h ha dibistik hag a zeskas d'ezan n'em boa grêt netra fall ebet ; C'houi eo hoc'h eus torret va liammou ha pellaet ar maro diouzin ; c'houi eo a ro d'in hirio al levenez dispar da c'hellout lakât va mabig etre diwrêc'h e dad ; c'houi eo a roio d'it an eurvad da welet c'hoaz va zud ker war an douar-man ! C'houi eo an Doue karantezus ! ya, e gwirionez ! »

Jenovefa ne c'helle mui herzel ouz ar riou, mont a rankas er c'heo. He fried a yeas d'he heul. Peger mantret e voe o welet ar mogerioù leiz ! Gwelet a reas ar groaz koat goloet a van, ar maen deuet da veza flour gant daoulin Jenovefa bet warnan ken alies o pedi !... Gwelet a reas ar gwele paour, ar panerou brouan, ar c'hregen kraon bras a dalveze da bodezou... Hag o veza azezet e-kichen e bried, Sifroa a gemeras Benoni war e varlenn.

— « O Jenovefa gêz, emezan, dre b' seurt burzud en deus gelllet Doue miret ac'hanout e buhez keit-all en eul lec'h ker gouez ? Marvat e teus eus an nenv eun el da zigas boued d'it da zibri ? Seiz vloaz abaoe n'eo'h

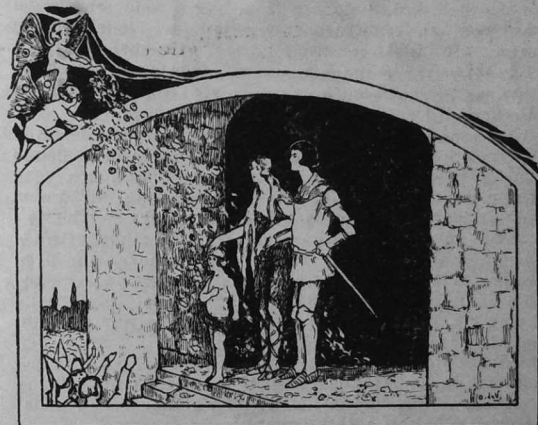
eus ket tanvaet ar bara ! Tamm tan da domma da izili sklaset ! Na linsel na pallenn da ober da wele ! Penôs ec'h eus gellet kousket ? Da dreid noaz en erc'h !... Va Doue ! va Doue ! pebeus burzud ! Ha lavaret eo merc'h eun duk a zo evel-se er vrasa dienez ! Kalon dener ha bepret fidel, penôs e c'helles c'hoas karet an hini en deus grêt d'it kement a zroug ? »

Jenovefa a droc'has d'ezan e gôz hag a lavaras gant dousder eun êl :

— « Pried meurbet ker, peoc'h war an dra-ze hivi-ziken ! Kavet em eus e kreiz va foaniou plijaduriou c'houek d'am c'halon. Gouzout a-walc'h a res n'eman ket atô an eürusded o chom e tiez ar re binvidik. Lezomp an dra-ze, va muia-karet ! Sell ouz da vab, pegen rus eo e ziou chod, peger krenv ha peger yac'h eo ! »

Neuze Jenovefa a gontas d'he fried penôs oa deuet Doue d'he sikour, abaoe ma welas an heiez evit an dro-genta. Ar c'hont ne zistage ket e zaoulakad diwarni. Pa he doa echu e lavaras :

— « Providans Doue a zo bras ! Bepred e kav mil doare da brederia ganeomp. O va mabig, arabat e vezo d'it morse ankounac'hât kement-se. N'oas c'hoaz nemet eun netraig hag e oas gwall gaset gant da dad : edos o vont da vervel gant an dienez pa zigasas Doue d'it ha d'az vamm eun heiez kalz lêz ganti. Da vamm a oa toc'hor, ha petra vijes deuet da veza da-unan dre aman e-touez al loened digernez ? Ne oa den dre aze da ziskleria d'in ho chomaj hag ho tienez pa 'z eo deuet an heiez-se d'en em ziskouez d'in ha da zigas ac'hanoun betek ennoc'h. Traou netra, a lavarfed, burzudou a lavaran-me grêt evidomp gant Doue en e vadelez d'ar c'houlz hon doa ar muia ezomm. Laka bepred da fizians e Doue, va bugel ker, keit ha ma lezo ac'hanout war an douar. »

XVI

Jenovefa a zistro d'he c'hastell

AR C'HEGINER

— « Ne garfen sponta den, met gwelit an dra-man :
Eun diaman aour kaer e kalon ar pesk-man !
Dalit, setu aze. N'em eus ket e zavet
Ken n'ho pijs, ôtrou, outan piz, sellet !

SIFROA

— « Doue, Krouer an nenv, petra eo kement-man ?
Eun deiz em boa roet gwalenn ha diaman
D'eo'h-hu, Jenovefa, pa 'z omp bet eureujet
En eun templ a Vraban ; em hano eo merket.

NE c'hellent ket chom pelloc'h er c'heo ; dont a rejont eta er-mêz o daoulagad leun c'hoaz gant an daelou o doa skuilhet el lêc'h-se. Sifroa a grogas er c'horn arc'hant a zouge ouz e gostez hag a c'houzas ebars evit gervel an duchentil, e vignoned. Benoni a lampas gant ar blijadur hag an dudi, biskoaz n'en doa klevet kement-all. Kemeret a reaz e-unan ar c'horn eus a zaouarn e dad hag e klas-kas ive son gantan.

An ôtronez, o klevet korn an duk, a hastas diredet, darn war droad, darn war vare'h. Holl e chomjont sebezet o welet eur wreg ken treut, livet fall ha gwisket.

ken truilhek, krog e dorn Sifroa, hag o welet eur bugel koant war e vrêc'h. Ober a rejont ar c'helc'h endro d'ezan ; hini anezo ne grede lavaret grig ebet.

— « Otronez a ouenn uhel, ha c'houi, mitizien fidel, a lavaras Sifroa, setu aman va fried Jenovefa ha va mab Benoni ! »

Ar c'hont a gontas d'ezo istor vuzudus e bried. Kalonou an dud-se a-voe skoet kenan ha daerou a deuas zoken e daoulagad meur a hini. Daou varc'heg a yeas war an eur da vit dilhad da Jenovefa hag eur gador d'he dougen. Lavaret e voe d'ezo ive roi urz er c'hastell da lakât an traou e tu da zigemeret ar brinsez. Grêt e voe eun tantad war eur roc'h ha pourchaset eur pred a-zoare. Sifroa e-unan a astennas eur pallenn e-kichenik an tan da Jenovefa da azeza. Goude e tôlas e vantel war he skoaz, hag eur gouel dantelezet war he fenn. Anaout a reas Jenovefa an holl dudhentil a deuas pep hini d'e dro da stoui dirazi, da ginnig d'ezi o gourc'hemennou, ha da ziskouez d'ezi o levenez. Wolf a deuas da genta a douez ar mitizien; poan a rea d'ezan gedal ken na vije bet an holl dudhentil.

— « Va itron vat, emezan, o skuilha daerou puilh war he dorn, breman eo e kavan ar vrasa plijadur da veza bet diouallet dioc'h klezeier ar Vorianed, p'eo gwir e ra Doue d'in ar c'hras d'ho kwelet hirio e buhez. Breman e varvin e peoc'h hag hep keuz. »

Goude e kemeras Benoni etre e ziwrêc'h hag e pokas c'houek d'ezan war bep chod.

— « Ra vezi deuet mat, bugel ker ! Henvel mil out ouz da dad ! Ra vezi war eun dro kalonek evel dan ha dous evel da vamm, hag, eveldo o daou, madelezus ha devot. »

Da genta, Benoni a voe nec'het o welet kement-all a dud gwisket kran. Hepdale avat e kavas adarre e deod lemm hag e rea eleiz a c'houlennou war gement a wele evit an dro genta. Kenta tra a skoas e spered a voe ar varc'heien, da lavaret eo an duchentil war varc'h. Hag e tigouezas gantan ar pezh a en em gavas gant an dudou kenta a welas pôtréd war varc'h : e kredas ne rea ar pôtr hag ar marc'h nemet unan !

— « Tata ! emezan, ne ouien ket ez oa tud o vale var bevar droad ! »

Ar varc'heien a oa diskennet diwar o loened. Unan anezo a deuas da ginnig eul loen kaer d'ar pôtrig.

— « Tad, emezan, e pelêc'h ho peus kavet al loened-se ? N'em beus gwelet hini ebet eus ar seurt-se er c'hoad. »

Tostât a reas tostoc'h da zellet ouz ar marc'h, hag e welas en e c'henou ar westegn gouarniset a aour hag a arc'hant, hag e voe meurbet souezet, rak kredi a reas e

tebre ar marc'h ar westegn-ze. Souezetoc'h e voe c'hoaz o welet an tan.

— « Mamm, emezan, daoust hag an dud o deus tapet krog el luc'hed a deu eus ar c'houmoul du, pe roet int bet d'ezo gant Doue ? Kaera donezon a Zoue, emezan o sellet ouz an teodou tan hag o tomman outo e izili sklaset. O mamm, mar hon dije gouezet, ni hon dije pedet Doue da rei d'eomp an dra-ze ive : vad en dije grêt d'eomp er goanv-man ! »

Chom a reas hammet q welet ar frouez kaer a zigaset da zibri. Krog ez oa en eun aval aour hag e lavaras :

— « Marvat, du-ze, en ho pro, ne vez ket a c'hoanv, va zad ? p'eo gwir ho peus digaset aman ar frouez kaer-ze... Me gred e vezo brao d'in mont da jom ganeoc'h ! »

Goude e sellas ouz eur werenn ; ne grede ket lakât e zorn warni, da genta. Abenn eur pennad e krogas enni hag e chomas da zellet outi, souezet.

— « Penôs e c'hell chom hep teuzi, emezan ; rak marvat eo grêt gant skorn ! Doue 'velkent en deus grêt eur bern traou kaer ha ne anavezen ket c'hoaz ! » Hag e sellas ouz Jenovefa hag ar re-all a-dreuz e werenn.

Eur mevel bennak a zigasas dirak ar pôtr eur pladig hag a luc'he kenan ; Benoni a welas e benn ennan, ar pezh a reas aon d'ezan da genta.

An duchentil a c'hoarze gant plijadur hag ar gerent a ankounac'hae a-nebeudou o foaniou tremenet.

N'oa ket peur echu ar pred pa en em gavas ar marc'heg gant dilhad ar brinsez. Jenovefa a yeas er c'heo, hag a gouezas d'an daoulin raktal da drugarekât an Otrou Doue. Goude e wiskas he dilhad, O vont er mêz e kasas ganti ar groaz koat golet a vâ. Edo neuze gwisket adarre evel eur brinsez vras.

O veza ma vije ret ober eun dro vras gant ar gador evit tizout betek ar c'heo, ar vitisien o doa poaniet da ober eur c'hravaz. Ar c'hont a ledas pallennou kaer war ar c'hravaz-se ha goude ec'h azezas warni e bried hag e vab. Pa voe dastumet ha klozet pep tra, ar c'hont hag e gompagnunez a loc'has da zizrei d'ar gêr. Edont hanter-hent pa gavjont ar gador-hent. Jenovefa ha Benoni a zavas enni. Dre-oll e kavent eur bern tud diredet a bep léc'h da welet ar gontez vat hag he mab, rak ar c'helou eürus a oa nijet dre ar c'harter evel douget gant an avel. Ar goueriaded o doa lezet ar parkeier ; holl e teuent gant o dilhajou kaera da ziambrong o mestrez vat : eur gouel dudius evit ar vro. Seulvui e tostae Jenovefa ouz ar c'hastell, seulvui e kreske niver an dud deuet d'he gwelet. Daerou laouen a oa e kalz a zaoulagad hag eur maread tud a youc'he o strakal o daouarn. E-touez ar hobl tud-se, eas oa gwelet daou berc'hirin, mantelloù hir ganto, ha war o fenn tokou

ledan, kregen Sant-Jakez tro-war-dro d'ezo. Ganto o daou ez oa pep a benn-baz. Koueza a rejont d'an daoulin dirak kador Jenovefa douget gant pevar bôtr krenv. An daou-ze a oa an daou zen karget gant Golo, seiz vloas a oa, da rei t'ol ar maro da Jenovefa ha d'he bugel. O daou e c'houlennjont trugarez digant ar brinsez, Konrad muioc'h koulskoude eget egile; gwelloc'h o dije grêt, a lavarent, he c'has da di he zud, daoust da bep riskl, kentoc'h eget he zeurel er c'hoajou. Lavaret a rejont d'ez e c'hoaz e oant bet o welet bez Hor Zalver, o veza ma ne gredent ket chom tost da C'holo. Aon o doa ive rak kounnar an ôtrou kont, ha setu pe-rak n'oant ket en em ziskouezet nemet d'o zud. N'o doa douetans ebet e oa maro Jenovefa hag evit miret da zigeri goulou koz o doa kredet ez oa ar gwella tra da ober level a-grenn war ar pezh a oa c'hoarvezet.

Jenovefa, gant madelez, a astennas he dorn d'ezo da bokât.

— « D'eo'h, emezi, goude Doue, eo e tleomp ar c'hras da veza beo c'hoaz, va mab ha me. Trugareka an daou zen-man. Int-hi eo; sentusoc'h ouz mouez Doue eget ouz hini an dud, o deus lezet da goueza d'an douar ar c'hleze a dlie skei ac'hanomp. N'eo ket gwir, emezi, n'ho peus ket a geuz hirio da veza lezet hor buez ga-neomp ? »

— « Siouaz ! emezo, eun dra a dliemp ober : kas ac'hanoc'h da di ho tud ! »

Goude ez ejont d'en em strinka da dreid ar c'hont, da c'houlenn pardon outan ive ha d'e drugarekat evit an holl vadoberou en doa skuilhet war o gwraez ha war o bugale. Rak klevet o doa, emezo, gant souez vras, he doa pedet Jenovefa he fried da gaout truez outo hag en doa selaouet he fedenn.

— « Me ne ouien ket, eme an ôtrou kont, petra ho poa grêt evit va zud muia karet, pa gomzas d'in eus ho tud ezommek. Hep her gouzout eta eo em eus sevenet komz Hor Zalver Jezuz : « Bezit trugarezus hag e kavot hoc'h-unan trugarez. » It e peoc'h ha kredit n'hoc'h ankounac'hain ket. »

O daou e savjont hag ez ejont da heul ar brinsez.

— « Ankounac'haet ec'h eus, konsort, eme Roger, ar pezh a lavaren d'it en deiz-se, e n'eus ket a ezom da gaout aon oc'h ober ar vad, e kaver digoll a-zoare evit se abret pe zivezad ? »

Tost oant d'ar c'hastell pa voe klevet ar c'hleier e bole a bep tu. Ar bobl eo, anezi he-unan, a oa o c'headal gwelet an duchentil o tont hag a oa lamet gant kerdenn ar c'hleier kerkent ha ma voent gwelet o fispaka. Eur bobl tud diniver a oa diredet ; o c'haout a read dre-holl : war an henchou, war ar c'hleuziou ha betek e blenchou

ar gwez. Peb unan a felle d'ezan gwelet ar brinsez karet a greded maro pell a oa. An holl zellou a oa troet warni. Kement e youc'he ar bobl he levenez ma 'z oa gollet mouez ar c'hleier gant o re.

Azezet en he c'hador, Jenovefa a blege eun tammig he fenn hag a en em gave sammel gant kement-se a enor. A-zehou d'ez e do an ôtrou kont, war varc'h, hag a-gleiz, Wolf, ar zervicher koz ha fidel. An daou ber-c'hirin a deue warlerc'h ; werlerc'h e teue ive an heizez hag a zaoulampe evel eur c'hi bihan.

Jenovefa a gavas bodet er c'hastell holl itronezed ha demezelled ar c'harter diredet da ober enor da vertuz ar gontez santel. Gwisket o doa o dilhad kaera. Dirazo hag arôzo ez oa eur plac'hig koant kenan eur c'hollier perlez a briz bras endro d'he gouzoug. Dougen a rea en he daouarn eur gurunenn grêt gant bokedou mouk : « Digemeret, Itron, eme houman, hor c'hurunenn dister ; Doue a vir d'eo'h en nenv eur gurunenn eun tamm mat kaeroc'h. »

Ar plac'hig koant a ouele dourek. Jenovefa n'he ana-vezas ket dioc'htu hag a c'houlennaz piou oa. Lavaret voe d'ez e oa hounnez Bertha, an hini a oa bet ouz he gwelet er bac'h : pevarzek vloaz he doa neuze.

Dont a reas da Jenovefa ar zonz eus an nosvez skri-jus, an hini ziveza, he doa tremenet en tour. Starda a reas ar plac'hig vat war he c'halon.

— « Va Doue ! emezi, n'edon ket en zonz da zirei mui d'ar c'hastell-man pa voen diframmet en noz-se eus va frizon evit va c'has d'eur maro kris ! C'houi hepken, va Doue, a ouie pe seurt enor a vije grêt seiz vloaz goude d'ho servicherez zister. Mar deo ker bras war an douar-man ar bac'mant a roil d'ar re a vir ho lezenn, petra root d'ezo eta er bed-all, va Doue ? »

— « Ar wirionez eo, a lavaras Wolf, Koulskoude an dud fur ha santel ne gavont ket atô er bed-man, evel-doc'h, Itron, eun digoll kaer. Ar seurt grasou a zo rouez, end-eün, marvat evit kreski hor santelez war an douar ha kaerât hor c'hurunenn en nenv. Otrou kont, emezan, pevar-ugent vloaz a zo emeon o chom war an douar, alies oñn dizroet d'ar c'hastell-man gant lore gounezet er brezellou, biskoaz avat betek-hen n'em boa gwelet c'hoaz eur gouel da veza lakaet war ar renk gant he-man. »

— « Ar gouel-man, va den mat, eme an ôtrou kont, a zo savet gant Doue e-unan evit enori ar vertuz tamallet e gaou. »

Jenovefa a oa skuitz bras gant kement a draou kalonus. Gant pegement a blijadur e welas adarre ar gambre-se ez oa bet ken eürs enni ! A-nevez e trugarekaas an Otrou Doue hag ez eas d'he gwele.

Lez ar c'hont koulskoude a jome e kanv evel diarôk, Wolf a yeas war varc'h da gemenn da gerent Jenovefa e oa kavet o merc'h. Pa en em gavas edo an dud e chapel ar maner o kana seizvet servich deiz ar bloaz maro Jenovefa. An ôtrou 'n eskob Idulf a rene al lidou.

Piou a lavaro petra dremenas e kalon an dud-man pa glevjont ez oa beo Jenovefa. Kemeret a rejont war an eur penn an hent da vont da welet o merc'h, hag hepdale o devoe an eurvat da starda war o c'halon Jenovefa hag he mab.

I. — RESPONCHOU DIVINADENNOU MIZ GENVER

I. — Eur wrierez. II. — Eun aval. — II. — Bannou eur vilin avel. IV. — 34 ha 6. V. — 301.

II. — DIVINADENNOU MIZ C'HOUEVRER

I. — Ken teo hag eur varrikenn Skanvoc'h eged eur bluenn.
20 p. ar r. Digaset gant Sane Iliou, Brest.

II. — Petra n'en deus na penn na troad hag en e benn meur a lagad?
20 p. ar r. Digaset gant Th. Ollivier, Plouneour-Trez.

III. — Eur paotr koz war an hent Keit e varo tiag e zent.
20 p. ar r. Digaset gant J. Thomas, Plouider.

IV. — Me 'm eus eur gamprig wenn Alc'houezet en daou benn Ne vern peseurt a ri Ne 'z i ket 'barz hep he zerri.
20 p. ar r. Digaset gant E. Boucher, Plougerne.

V. — Eun tavarnou n'en deus nemet tri muzul, unan a eiz kart, unan a bemp kart hag unan a dri e'hart.
Penaos e rai an tavarnour evit servieha d'e hostizien eul litrad gant ar muzulou-se.
20 p. ar r. Digaset gant E. Boucher, Plougerne.

Digas ar responchou hag an divinadennoù nevez a gavfet abenn ar 25 eus ar miz da :

M. le Directeur du Feiz ha Breiz, à Plouguerneau (Finistère).

DIVINADEN ???

Perak an oll dud a zo bet o prena

E ti **ALLAIN** HORLOGERIE POPULAIRE
60, rue Jean-Macé, BREST

(Gwechall ru ar Ramp etre ar ru Siam hag ar ru Vras)

hag plas an Ed, e Lannitis a lavar eo guelloc'h marc'had en tiez-man evit ar memez qualité ?

— Ablamour e kement ti a gommerz ez euz frejou hanvet « frais généraux » hag a deu da greski priz ar marc'hadourez hag an ti-man o veza ma ne deuz ket kals euz a frejouze a ziminu anezo c'hoas a beb-hent evit profit ho hostizien.

Eur c'hado brao a vez roet war marc'had ar bizaouedou aour.

— Tud an ti a gomz brezounek —

R. c. Brest 4102

OBJETS D'ART

R. Julien

25, rue de la Mairie — BREST
(Anciennement 48, r. de Siam) Tél. 1-60

Toutes les dernières nouveautés pour :

SOUVENIRS
CADEAUX DE FÊTES
et de **MARIAGES**

Nombreuses occasions en :

ORFÈVRERIE ARGENT
(vendues au poids)

BIJOUX et DIAMANTS

Expertises gratuites et achat de :

BIJOUX - ORFÈVRERIE

TABLEAUX - OBJETS ANCIENS

MAISON L. LE BIAN

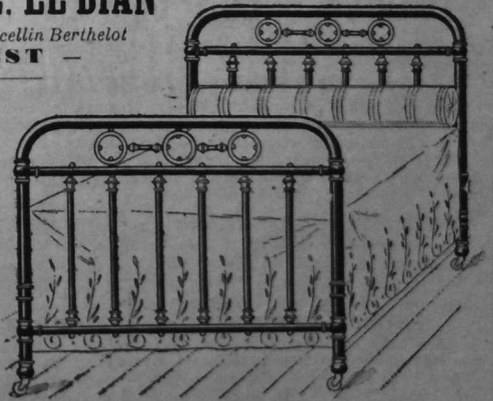
39-41, place Marcellin Berthelot

— BREST —

La plus importante fabrique de matelas, lits et literie de la région.

Production journalière
45 matelas
35 lits.

MEUBLES
de
toutes sortes

GWELE DA ZAOU ZEN (gant matla, somier, 2 oriller) 560 lur.
1 penn-wele pluuv

MACHINES = PETIT OUTILLAGE
 = FOURNITURES GÉNÉRALES =
 pour l'Industrie, l'Electricité, l'Automobile

ETIENNE CORRE

Bureaux et Magasins :

51 à 59, Rue de la Vierge — BREST

TÉLÉGRAMMES : ETIENNE CORRE - BREST — TÉLÉPHONE : 5.56 — 7.30

C. 4111

Fournisseur de l'Etat et de la Ville de Brest

DÉPOTS

L'Air Liquide (capital 15 millions)
 Comptoir français de carbure
 de calcium
 Société RATEAU (capital 6 millions)
 C^e Schneider-Moteurs

La « Canalisation électrique »
 Accumulateurs Dinin
 C^e d'applications mécaniques
 Stock carburateurs de toutes
 marques.

ON PARLE LE BRETON DANS LA MAISON

EN VENTE

à l'Imprimerie

DE LA PRESSE LIBÉRALE

4, rue du Château, à BREST

IMPRIMÉS DIVERS

Kaloun Sakr Jesus tronet en Tiegeziou (CARDALIAGUET).....	le cent.	6' »
Cantiques à Jeanne d'Arc, en breton,	le cent.	5 »
Extrait de Baptême.....	le cent.	3 50
Notification de Mariage ..	le cent.	3 50
Publication de Bans	le cent.	3 50
Livret catholique de Famille (avec prières en breton).....	le cent.	30 »
Livret de Familles (pour les Mairies), le cent.		30 »
Cantique Oll da Zoue, le cent		3 50
Prières à S. Joseph (Français-Breton), le cent.		1 75

Toitures SPECK en « EVERITE »

composé de ciment et de fibres d'amiante, impénétrable, isolant parfait de la chaleur et du froid.

= DURÉE INDÉFINIE =

Plaques ondulées, toutes longueurs, jusqu'à 3^m05, les plus épaisses et les plus fortes ondulations. Pose rapide et facile partout et par tous. Ne pas confondre avec les produits d'imitation.

Plus de 1.000 clients, dont Ponts et chaussées, Marine nationale, Poudrerie du Moulin-Blanc, usine des Produits chimiques, etc., servis en deux ans à leur entière satisfaction.

En vente aux Etablissements SPECK, 46, rue Jean Jaurès, Brest

(Ancienne rue de Paris — en face de la rue Victor-Hugo)

Agent général de l'« EVERITE » pour la Bretagne

Les Etablissements SPECK informent en outre qu'ils sont à la disposition des clients pour la fourniture de

TOUS MATÉRIAUX de CONSTRUCTION

Bois du Nord, briques mâchefer, chaux, ciment, tôles ondulées galvanisées, grandes largeurs, longueurs jusqu'à 3^m05. Carton bitumé garanti 10 ans. — Peintures toutes nuances, livrées en boîtes de 1 et 5 kilos, etc. Toute charpente menuiserie, portes, fenêtres, etc., à la demande, sur mesures.

CONSTRUCTIONS de MAISONS ECONOMIQUES

en maçonnerie et briques mâchefer aux plus bas prix.

— AUX —

DAMES DE FRANCE

95, 97, 99, Rue de Siam, BREST

LES PLUS GRANDS MAGASINS DE LA RÉGION

— NOUVEAUTÉS — MÈNAGE —
 MEUBLES — ARTICLES DE PARIS

Ar gwella marc'hadourez evit an izella priz

ENVOI FRANCO DES CATALOGUES

Nous livrons dans toute la contrée par automobiles

Tud an ti a oar brezoneg.

SI VOUS DÉSIREZ :

- 1° Avoir une consultation sur n'importe quelle affaire, —
 2° Vous défendre en justice, — 3° Recouvrer vos créances, —
 4° Acheter ou vendre des immeubles ou des fonds de commerce, — 5° Contracter une assurance maritime ou terrestre,
Adressez-vous en toute confiance à :

L'OFFICE GÉNÉRAL de BRETAGNE
BREST, 59, rue de Siam (En face la Préfecture Maritime)
 Contentieux — Avocat-Consultant — Téléph. : 0-91

YEC'HED AR VUGALE

Ar "SIROP FERET" a-enep an Doken

Graet gant louzaouennou hag a gaver er mor, ar sirop-man a ro nerz hag a yac'ha ar gwad. Ouspenn m'en deus eur vlaz eus ar re wella, louzou all ebet ne ro kement a nerz d'ar vugale hag hen.

« Ramplasi a c'hell ervat an emulsionou, an eol-moru, ar sirop Portal, ar sirop Ralfort iodé, hag all... » Ar vertuz en deus da yac'haat ar gwad, ouspenn ar vertuz da zigas an nerz d'an izili, a zo penn-abeg ma n'her roer morse en aner d'ar vugale taget gant an doken, an trousklennou leaz, ar werbl, an doucier fall, droug-ar-roue, hag ar zempladurez a deu warlerc'h ar ruzel hag an dreo, etc...

En vente dans toutes les pharmacies.

Dépôt principal: GRANDE PHARMACIE DU PROGRÈS, 2, rue de Paris, (au-dessus de l'Octroi), BREST. R. C. 232

Breiz Atao

(LA NATION BRETONNE)

Revue mensuelle bilingue
 du nationalisme breton

Organe de l'Union de la jeunesse bretonne.

Demahdez un numéro spécimen qui vous sera envoyé gratuitement

ABONNEMENTS :

Bretagne et France..... 3 fr.
 Autres pays..... 6 fr.

Bureaux : 11, Rue St-Malo
 RENNES

Chèques postaux: C-C. 25-29, Rennes

QUINCAILLERIE A. GUIAVARCH

Tud an ti
 a gomz
 brezoneg

48, rue Louis-Pasteur

BREST

Grand Choix
 de Fourneaux
 et
 d'Articles de ménage
 BUANDERIES
 ET MARMITES ANGLAISES
 Outils agricoles
 et d'amateurs
 Outillage de Forge
 et pour
 toute profession

MAGASINS DE DÉTAIL

ET BUREAUX :
 48, rue Louis-Pasteur
 5, rue Suffren

MAGASINS ANNEXES :

48, rue Louis-Pasteur
 2, 3, 4, 5, rue Suffren

ÉCLAIRAGE

Lanternes de Voitures
 CHEMIN LINOLEUM

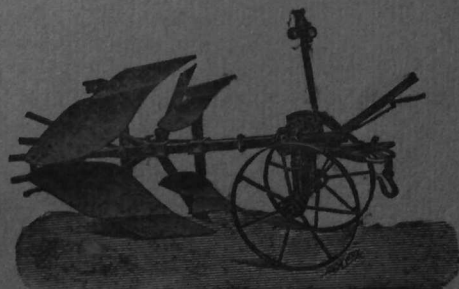
Dépôt des Zincs de la VIEILLE MONTAGNE

MALLES - VALISES - CARPETTES

Construction en séries de la Merveilleuse petite BRABANT si connue

" L'EMETTEUSE "

Véritablement la Reine des Charrues

E. BELBÉC'H
 Ingénieur
 Fondateur-constructeur
 à
LANDERNEAU

Qualité unique BB, extra-résistante : 418, 122 et 145 kilogr.

EST I

Feiz ha Breiz a zo dek gweneg ar pez
BREST, IMPRIMERIE DE LA PRESSE LIBÉRALE, 4, RUE DU CHATEAU

LE GÉRANT FR. GEORGELIN.